

**Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет
Кафедра філософії, політології та права**

МАТЕРІАЛИ

**МІЖВУЗІВСЬКОГО «КРУГЛОГО СТОЛУ» НА ТЕМУ:
«СОЦІОСФЕРА В СУЧАСНОМУ СВІТІ:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ І АСПЕКТИ
ГУМАНІТАРНОГО ЗНАННЯ»**

25-26 ТРАВНЯ 2017 РОКУ

ВИПУСК 3

ЛУЦЬК – 2017

Матеріали міжвузівського «Круглого столу» на тему: «Соціосфера в сучасному світі: актуальні проблеми і аспекти гуманітарного знання». – Луцьк, ЛНТУ, 2017. – Вип. 3. – 52 с.

ГОЛОВА ОРГКОМІТЕТУ:

Ситник О. І., кандидат політичних наук, доцент, зав. кафедри філософії, політології та права Луцького НТУ.

ЗАСТУПНИК ГОЛОВИ ОРГКОМІТЕТУ:

Московчук А. Т., кандидат економічних наук, декан факультету обліку та фінансів Луцького НТУ.

ЧЛЕНИ ОРГКОМІТЕТУ:

Земко А. М., кандидат юридичних наук, доцент кафедри філософії, політології та права Луцького НТУ;

Матвеєва Г. А., асистент кафедри філософії, політології та права Луцького НТУ;

Піменова О. О., кандидат соціологічних наук, доцент кафедри філософії, політології та права Луцького НТУ;

Полухтович Т. Г., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії, політології та права Луцького НТУ;

Сичевська-Возняк О. М., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, політології та права Луцького НТУ;

Сільвестрова О. Ю., кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, політології та права Луцького НТУ;

Терещук Г. А., кандидат юридичних наук, асистент кафедри філософії, політології та права Луцького НТУ;

Щербюк Н. Ю., кандидат юридичних наук, доцент кафедри філософії, політології та права Луцького НТУ.

Зміст

Секція 1. Філософія

Соціосфера як середовище буття людини: онтологічні та аксіологічні аспекти..5

Агхнайах А. М.

СУСПІЛЬСТВО ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ.....5

Андрушко О. А.

ОНТОЛОГІЧНІ, АКСІОЛОГІЧНІ ТА АНТРОПОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ
СУЧАСНОГО СВІТУ7

Бондар К. А.

СОЦІОСФЕРА ЯК СЕРЕДОВИЩЕ БУТТЯ ЛЮДИНИ: ОНТОЛОГІЧНІ ТА
АКСІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ.....9

Васильчук Н. В.

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ НАУКОВИХ ІДЕЙ СВІТОБУТТЯ ЯК
ОНТОЛОГІЧНИЙ ЕЛЕМЕНТ ФІЛОСОФІЇ.....10

Гандзюк Д. М.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ ЯК ЦЕНТРАЛЬНОГО ОРГАНІЗАТОРА
СОЦІОСФЕРИ12

Косінський П. М.

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ РИЗИКУ В СУСПІЛЬСТВІ.....13

Кулько Е. И.

ОБРАЗОВАНИЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ16

Курыло О. В.

ПРОБЛЕМА АДАПТАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ К ОБУЧЕНИЮ В
ВУЗЕ.....18

Кутузова Г. І.

ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ТА ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНО-
АНТРОПОЛОГІЧНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ДОЗВІЛЛЯ20

Кушнірук А. С.

ОНТОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА У ФІЛОСОФІЇ22

Приходько Г. В.

СУЧАСНИЙ СОЦІУМ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АКСІОЛОГІЇ В СОЦІОФЕРІ ...24

Руденко І. М.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ26

Сільвестрова О. Ю.

ФІЛОСОФСЬКІ ПОШУКИ ЯК СПРОБА ЗНАХОДЖЕННЯ ІСТИНИ28

Секція 2. Політологія	
Демократизація суспільства в контексті політичної модернізації: методологічні пріоритети	30
Orest Boichuk	
WYMIANA NAUKOWCÓW I STUDENTÓW	30
Orest Boichuk, Iryna Hryniuk	
STOSUNKI POLSKO-UKRAIŃSKI PO REWOLUCJI GODNOŚCI: WYMIAR SPOŁECZNY	32
Ситник О. І.	
ОБГРУНТУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕЇ П. КУЛІШЕМ	34
Старосоцкая Е. В.	
ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕХОДА К ДЕМОКРАТИИ В СОВРЕМЕННОЙ АНГЛО-АМЕРИКАНСКОЙ ПОЛИТОЛОГИИ	35
Секція 3. Правознавство	
Система права як складова частина соціосфери	37
Дараганова Н. В.	
КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ: АДМІНІСТРАТИВНИЙ АСПЕКТ	37
Дорошенко І. А.	
РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПРАВА ЯК ЧАСТИНИ СОЦІОСФЕРИ	39
Полухтович Т. Г.	
ОБРАННЯ ЗА КОНКУРСОМ	41
Рубец С. Г., Кулько Е. И.	
ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА В ИСТОРИЧЕСКОМ КОНТЕКСТЕ	43
Щербюк Н. Ю.	
КОНКУРЕНЦІЇ НОРМ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ У РОЗВИТКУ ДЖЕРЕЛ ТРУДОВОГО ПРАВА	45
Секція 4. Соціологія	
Соціокультурна трансформація в сучасній соціологічній науці	46
Блохин В. Н.	
ТРАНСФОРМАЦІЯ ЛИЧНОСТИ И ОБРАЗА ЖИЗНИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ГОРОДОВ	46
Захаренко Т. А.	
АНАЛИЗ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ПОНЯТИЯ МЕЖЭТНИЧЕСКИЙ КОНФЛИКТ	48
Курыло О. В.	
СЕМЬЯ КАК ФАКТОР СОЦИАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ	50
Піменова О. О.	
СВОБОДА ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ СОЦІОЛОГІЇ	51

Секція 1. Філософія.

Соціосфера як середовище буття людини: онтологічні та аксіологічні аспекти.

Агхнайах А. М., ст. гр. БДНм-53

Луцький національний технічний університет
Науковий керівник: к.ф.н., доц. Сільвестрова О. Ю.

СУСПІЛЬСТВО ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ

Сучасне розуміння сутності суспільства як особливої форми цілеспрямованої і розумно організованої спільної діяльності великих груп людей багато в чому базується на ідеях і концепціях другої половини XIX ст.. К. Марксом і його послідовниками була розроблена діалектико-матеріалістична концепція суспільства, суть якої полягає в положенні про спосіб виробництва матеріальних благ, який складається об'єктивно, тобто незалежно від волі і свідомості людей, і визначає в основному спосіб буття «соціального організму».

У XX в. продовжується розвиток натуралістичних підходів до пояснення феноменів суспільства і людини. З цих позицій суспільство розглядається як природне продовження природних і космічних закономірностей. Хід історії та долі народів в основному визначаються ритмами космосу і сонячної активності (А. Чижевський, Л. Гумільов), особливостями природно-кліматичного середовища (Л. Мечников), або еволюцією природної організації людини та її генофонду (соціобіологія). Суспільство розглядається як вища, але далеко не саме вдале творіння природи, а людина – як саме недосконале жива істота, генетично обтяжене прагненням до руйнування і насильства. Це веде до наростання загрози самому існуванню людства і визначає потенційну можливість переходу в інші «космічні» форми буття (К. Ціолковський).

В ідеалістичних моделях розвитку суспільства сутність його вбачається в комплексі тих чи інших ідей, вірувань, міфів і т. п. перш за все мова йде про релігійні концепції суспільства. Світові релігії, так само як і національні, мають свої моделі устрою суспільства і держави. Суть їх в ідеї божественного приречення устрою суспільства, яке повинно забезпечувати людині умови для гідної зустрічі з Богом. Найбільшою мірою ця ідея виражена в християнстві, де земне життя – лише передмова до життя вічного. В ісламському суспільстві головне – слідування шариату, кодексу норм мусульманського права і моралі на основі волі Аллаха. Буддійська громада з її ідеєю сан-сари є основою устрою суспільства і держави в країнах, де поширена ця релігія [1].

Е. Дюркгейм стверджував, що суспільство – це реальність особливого роду, несвідомих до інших і впливає на людину на основі ідеї суспільної солідарності, що базується на поділі праці [2]. М. Вебер створив «розумну соціологію» і розробив поняття «ідеального типу», на основі чого аналізував феномен бюрократії та протестантську етику як «дух капіталізму» [3]. К. Поппер ввів поняття «соціальна технологія» і «соціальна інженерія», вважаючи, що хід історії не підвладний проектуванню [4]. Всі названі моделі суспільства не можуть претендувати на абсолютну істину, а виражають певні межі тієї найскладнішої реальності, яка визначається терміном «суспільство».

Джерела саморозвитку суспільства можна углядіти у взаємодії трьох сфер реальності, трьох «світів», несвідомих один до одного. По-перше, це світ природи і речей, існуючий незалежно від волі і свідомості людини, об'єктивний і підлеглий фізичним законам. По-друге, світ суспільного буття речей і предметів, що є продуктом людської діяльності, і передусім праці. Третій світ – людська суб'єктивність, духовні сутності, ідеї, які відносно незалежні від зовнішнього світу і володіють максимальним ступенем свободи [5].

Перше джерело знаходиться в природних підставах існування суспільства, у взаємодії суспільства і природи. Сучасний етап взаємодії природи і суспільства характеризується поняттям екологічної кризи, основною причиною якою була установка на «підкорення природи», ігнорування меж її стійкості по відношенню до антропогенних впливів. Наслідком цього є руйнування біосфери планети і середовища проживання людини як виду. Друге джерело пов'язаний з технологічними детермінантами розвитку суспільства, з роллю техніки і процесу поділу праці в суспільному устрої. Можна навести думку Т. Адорно, який вважав, що питання про пріоритет економіки або техніки нагадує питання про те, що було раніше: курка чи яйце. Те ж саме відноситься і до характеру і типу праці людини, який багато в чому визначає систему суспільних відносин. Третє джерело саморозвитку суспільства вбачається в духовній сфері, в процесі реалізації того чи іншого релігійного або світського ідеалу. Ідея теократії, тобто управління суспільством і державою вищими духовними авторитетами була дуже популярна в історії, та й зараз знаходить місце в концепціях релігійного фундаменталізму. Історія суспільства в цьому випадку розглядається як реалізація волі Бога, а завдання людини – втілити її.

Наприкінці ХХ – поч. ХХІ ст., з виникненням кризи сучасної культури і цивілізації, появою глобальних проблем людства і наростанням нестабільності у світі в цілому, критерії суспільного прогресу починають змінюватися. На думку К. Ясперса, прогрес науки, техніки і виробництва не веде до прогресу самої людини і «все велике гине, все незначне продовжує жити». Тому поняття прогресу суспільства та історії все більш зв'язується з розвитком тілесних і духовних характеристик самої людини [6].

Отже, згідно з вищевикладеним можна зробити висновок про те, що суспільство – це складний феномен, соціально-історичний продукт, живий соціальний організм, діяльніша суспільна організація, в якій живуть і діють люди, їм притаманні різноманітні всезростаючі потреби та інтереси, вони володіють певними здібностями й навичками, прийомами й засобами їх задоволення, наділені розумом і волею, інтелектом і свободою, уподобаннями, переконаннями та сумнівами. Як специфічна форма матеріального світу, особливий різновид діяльності, суспільство є не лише матеріальним, а й духовним утворенням, носії якого єдино відомі суб'єкти, усвідомлюють свою життєдіяльність.

Список використаних джерел

1. Красников А. Н. Методологические проблемы религиоведения: учебное пособие / А. Н. Красников. – М., 2007.
2. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии / Э. Дюркгейм ; Пер. с фр. и послесловие Л.Б. Гофмана. – М.: Наука, 1991. – 576 с. – (Социологическое наследие). – М., 1991.
3. Вебер, М. Основные социологические понятия [Текст] [Электронный ресурс] / М. Вебер // Вебер М. Избранные произведения / пер. с нем.; сост., общ. ред. и послесл. Ю.Н. Давыдова; предисл. П.П. Гайденко. – М.: Прогресс, 1990. – С. 602 – 643. Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/sotsiologiya-religii-maksa-vebera-i-kulturnyy-determinizm-v-probleme-modernizatsii#ixzz4gkkecweR>
4. Поппер К. Р. Открытое общество и его враги. Т. 1: Чары Платона / К. Р. Поппер ; Пер. с англ. под ред. В. Н. Садовского. – М.: Феникс, Международный фонд «Культурная инициатива», 1992. – 448 с.
5. Сілаєва Т.О. Філософія: Курс лекцій. – Тернопіль, СМП «Астон». – 2003. – 216 с.
6. Бабосов, Е. М. Философия науки и культуры / Е. М. Бабосов, кол. авт. Национальная академия наук Беларуси, Институт социологии. – Минск : Белорусская наука, 2006. – 582 с.

ОНТОЛОГІЧНІ, АКсіОЛОГІЧНІ ТА АНТРОПОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СВІТУ

Онтологічні засади сучасного світу потребують пояснення поняття «онтологія». Від грец. *ontos* – буття і *logos* – вчення, слово; англ. *ontology*; фр. *ontology* – вчення про буття, фундаментальні принципи, найбільш загальні категорії і визначення сутнісного. Онтологія – це вихідна категорія аналізу світу, в якій фіксується переконання про існування оточуючого світу та самої людини. Існує багато різноманітних значень і відтінків онтології: 1) як начало всього суцього; 2) реальність, в якій існує людина; 3) структура нашого знання про світ; 4) картина світу, модель реального світу; 5) спосіб індивідуального буття людини; 6) вчення про граничні принципи і категорії буття. Саме онтологія як наука (метод, принцип) буття в його цілісності та універсальності визначає форми, фундаментальні принципи улаштування всього суцього та ототожнюється з метафізикою, яка включає як природне буття, соціальне буття, так і буття людини.

Мезореальність трансцендує фрагменти об'єктивної реальності, яка виявляє, з однієї сторони, онтологічні умови свого існування, а, з іншої, суб'єктивну реальність, яка продукує умови існування особистості. Тому буття, на нашу думку, – це все, що реально існує, це матеріальні явища, соціальні процеси, творчі акти, які відбуваються у свідомості людини. Як свідчить соціально-філософський аналіз, сутність буття отримує в багато характеристик: «буття – в – собі», «буття – для – себе», «поза-собою – направлене – буття», «буття-в-другому», «буття-для-інших». Розгорнуту концепцію онтології вперше створили німецькі філософи, зокрема М. Гайдеггер у його роботі «Буття і час», де був розроблений проект вчення про буття [1, с. 56]. В той же час концепцію буття розробляли: К. Ясперс, який запропонував вчення про буття; Ж.-П. Сартр, який створив оновлену концепцію про буття в доробку «Буття і ніщо»; Е. Гуссерль – створив неklasичний варіант онтології.

Центром антропологічних розвідок ХХ ст. є саме онтологія, духовно не ізольована свідомість людини, а духовне (свідоме і не свідоме), взяте в нерозривній єдності з людським буттям. Цей новий сенс і вкладається в традиційне поняття *Dasein* – (наявне буття, туг-буття). Ми солідаризуємося з тим, що в контексті феноменології, екзистенціалізму, персоналізму буття тлумачиться не як шлях від *sein* – буття взагалі, як це було в класичній онтології, а обирається зворотний шлях – від людського *Dasein* до світу, яким він бачиться людині і представляє собою метафізичні виміри людського буття [1, с. 47].

Сучасні досягнення філософської науки свідчать, що аксіологічні засади сучасного світу потребують пояснення поняття «аксіологія» і «культура». Аксіологія – вчення про цінності сучасного буття, аксіоми і постулати, із яких логічно виводяться положення теорії, які започаткував ще М. Вебер. Аксіологічний підхід до аналізу сучасного світу виник під впливом праць німецьких філософів і культурологів кінця ХVІІІ – початку ХІХ ст., коли поняття «культура» ототожнювалося передусім з духовною культурою. Еволюція людства з точки зору аксіології, визначалася тим, як і в яких формах еволюціонували релігійні, моральні, правові, філософські і політичні норми суспільства, його естетичні погляди і цінності [5]. Аксіологія як система цінностей суспільства набуває форми взаємопов'язаної сукупності певних моральних норм, за допомогою яких регулюються норми всередині суспільства, підтримується його стійке існування і забезпечується безпека. Поняття «культура» є узагальнюючим і має кілька визначень. Діяльність людини зосереджена на виробництві матеріальних благ, творенні духовних цінностей, у зв'язку з цим розрізняють матеріальну й духовну культури. До матеріальної культури належать засоби виробництва й предмети праці, які використовують у сфері суспільного виробництва. Рівень і особливості її розвитку пов'язані з розвитком виробничих сил і зумовлені виробничими відносинами в суспільстві. До духовної культури належать стан освіти і науки, рівень освіченості

населення, стан медичного обслуговування, мистецтво, моральні норми поведінки людей у суспільстві, рівень розвитку духовних потреб та інтересів людей. Отже, культура в контексті аксіологічних засад розвитку сучасного світу охоплює всі досягнення людини у сфері матеріального і духовного виробництва [3, с. 56].

Антропологічний фактор управління являє собою організаційно–управлінську діяльність соціальних агентів, що включені в систему управління соціальними процесами і забезпечують їх управлінські функції у відповідності з розвитком виробництва і рівнем розвитку антропологічної концепції на виробництві, організації, соціумі. Введення поняття «антропологічний фактор» у концепцію управління дозволяє зафіксувати багаторівневий характер управлінської взаємодії, при якій одна й та ж особа здатна виступати по вертикалі багаторівневої управлінської структури одночасно суб'єктом і об'єктом відносно більш високого рівня [4, с. 215].

Солідаризуючись з вченими антропологами та виходячи з функцій управлінської культури, ми виокремлюємо в її структурі два рівні: 1) програмно–цільовий, що включає ідеологічну і морально-психологічну компоненту; 2) організаційно–практичний (нормативний), що забезпечує нормативне регулювання соціальної діяльності. Такий підхід дозволяє оптимізувати антропологічний фактор управління засобами управлінської культури. Уявляється, що в сучасних умовах модернізації сучасного українського суспільства стабілізуюча роль у функціонуванні управління належить державі, яка повинна виступати як системний соціальний регулятор, що виконує координуючі функції і забезпечує формування єдиного соціального простору. В основі антропологічної експертизи лежить оцінка рівня і характеру відповідності реформ, які проводяться, з метою здійснюваних перетворень об'єктивним уявленням про місце у створюваній управлінській моделі майбутнього людини [2, с.134].

Отже, як свідчить попередній аналіз, антропологічна експертиза є необхідним продовженням і природним завершенням процесу об'єктивізації, своєрідною саморефлексією, здійснюючи яку, людина усвідомлює себе дійсним активним суб'єктом історії, творцем свого індивідуального соціального буття. Захистити людину в умовах ринкової економіки можливо, втілюючи у життя управління, в основі якого: справедлива і економічно орієнтована податкова система, соціально орієнтоване розподілення бюджетних ресурсів, морально і економічно підтримуване меценатство, різноманітні форми благодійності. Сутністю розвитку сучасного світу є перетворення онтологічних, аксіологічних та антропологічних засад на єдину структурно–функціональну систему, організовану за універсальними принципами, що дозволяє розкрити в повній мірі можливості сучасного соціуму. Культурний аспект цього процесу пов'язаний з багатьма протиріччями, оскільки в ньому поєднуються несумісні феномени, нав'язані рекламою стандарти масової культури суспільства споживачів. Процес глобалізації безповоротний, протистояння йому недоцільне і безглузде. Наявність міцного соціального капіталу має позитивний вплив на ефективність управління, має можливість вплинути на вихід України з системної кризи та вийти на передові рубежі соціального, інтелектуального, технічного і технологічного прогресу [5].

Список використаних джерел

1. Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления. – М.: Республика, 1993.– 447 с.
2. Воронкова В. Г. Метафізичні виміри людського буття (проблеми людини на зламі тисячоліть): [Монографія] / В. Г. Воронкова. – Запоріжжя: Павел, 2000. – 176 с.
3. Мельник В. В. Соціально–філософський аналіз взаємовпливу і взаємодії особистості і глобалізованого соціуму / В. В. Мельник // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.]. – Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2011. – Вип. 46. – С. 96–108.
4. Воронкова В. Г. Філософія розвитку сучасного суспільства: теоретико–методологічний контекст: [Монографія] / Валентина Григорівна Воронкова. – І.: РВВ ЗДІА, 2012. – 262 с.

Бондар К. А., аспірант кафедри матеріалознавства
Луцький національний технічний університет

СОЦІОСФЕРА ЯК СЕРЕДОВИЩЕ БУТТЯ ЛЮДИНИ: ОНТОЛОГІЧНІ ТА АКСІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

Парадигмальні підходи у методології гуманітарних наук дивують багатоманітністю і плюралізмом. В останні десятиліття у гуманітарних науках домінує постмодерністське осмислення людини, її діяльності, поведінки, особливостей суспільної дійсності та історії. Ці явища завжди є проблемним об'єктом дослідження для розмаїтих гуманітарних наук, починаючи з античності [1]. Шукаючи вдалий методологічний підхід та парадигму для розв'язання проблемних завдань і тем гуманітарних наук, варто відповісти на питання: чи змінилась природа людини та суспільства? Це питання природно виникає тому, що людина і суспільство є в основі гуманітарної проблематики. Воно є принциповим у тому сенсі, що якщо природа людини змінюється з часом, то будь-яка парадигма гуманітарно-наукового знання також є «тимчасовою», а всі судження, які випливають з неї, володіють відносною істинністю, оскільки не можуть вловити суть людини і суспільства внаслідок їх динаміки. Тому, якщо природа людини і суспільства суттєво змінилися з плином часу, то їх наукове осмислення є під питанням. Звідси зароджуються різноманітні аспекти критики гуманітарних наук у контексті неможливості побудувати наукову філософію людини і суспільства. На мій погляд, біологічна та соціальна природа людини у своїй суті не змінилась. Можливо цю тезу про незмінність біологічної та соціальної природи людини варто було б враховувати при використанні тієї чи тієї парадигми гуманітарно-наукового пізнання, оскільки впродовж історичного розвитку людства помінялись лише зовнішні технічні виміри буття людини та її побут. Як біологічні так і соціальні аспекти людської природи суттєво не змінилися, оскільки первинні потреби у їжі, безпеці, спілкуванні, визнанні, владі є ті самі. Поступово міняються лише соціально- інформаційні аспекти людського та суспільного буття. Змінилось лише інформаційне «поле» людських взаємодій (світоглядно-ідеологічні схеми осмислення дійсності), але природа людини є одна і та сама. Міняються лише технічні моделі людського життя, але сама людина у своїй суті як біологічна та соціальна істота суттєво не міняється. У цьому контексті доцільно парадигми всіх гуманітарних наук антропологізувати, пов'язати їх із незмінною природою людини, а звідси і суспільства з онтологічного боку, оскільки способи індивідуального і суспільного буття є фактично незмінними [2].

Можливо, новітньою із парадигм гуманітарного знання може видатися синергетична парадигма, яка передбачає спонтанну самоорганізацію суспільної дійсності. Проте, на мій погляд, суспільна дійсність не може ототожнюватися із природною, тому спонтанність у суспільстві слід виключати. У суспільстві домінує раціональність, яка передбачає логічну структуру суспільних взаємодій, а логіка не є спонтанною. Тож синергетична парадигма є хибною в осмисленні людини і суспільства. Скоріше можна було б вести мову не про синергетичну, а синергійну парадигму самоорганізації людини і суспільства, де фактори буття людини і суспільства взаємно доповнюючись, посилюються. Саме людина як біологічна та соціальна істота перебуває у синергії, у єдності цих двох аспектів своєї антропологічної природи, яка самоорганізовується, бо соціальне доповнює біологічне, і навпаки, біологічне є важливим чинником для формування соціальних інститутів. Самоорганізації також не може бути стосовно аксіологічних пріоритетів буття людини, оскільки сама біологічна і соціальна природа людини синергійно впливають на формування в людини ціннісних уподобань. Самоорганізація суспільного буття є проблемною у тому сенсі, що суттєвих змін у біологічних та соціальних якостях людини не відбулось. Не

відбулось вдосконалення людського мовлення, мислення, людської раціональності, людської волі, людських почуттів, оскільки кожному людину, яка народжується і соціалізується, необхідно заново вчити говорити, мислити, виховувати, навчати професії. Перед сучасною молодіжною людиною стоять ті самі життєві проблеми, які пов'язані із отриманням освіти, пошуком роботи, створенням сім'ї, забезпеченням житлом, харчуванням, власністю, які залишаються основними предметними аксіологічними прагненнями [3].

Проблемними є смисложиттєві питання, оскільки людина залишається смертною істотою і основною цінністю людського буття є життя. Людина не позбулась своїх бажань, інстинктів, вад, гріховності, агресивності, егоїзму, оскільки вона волонтаристська істота і прагне до реалізації цінності свободи у виборі діяльності та поведінці. Людину й надалі переслідують екзистенційні проблеми (страхи, переживання, тривога), незважаючи на технічний прогрес у всіх сферах життя, тож людина прагне до комфорту, безпеки, впевненості, прогнозованості, матеріальної забезпеченості у майбутньому. Людина, незважаючи на прогрес у медицині, не позбулась болю, страждань, хвороб і прагне реалізувати цінність власного здоров'я. Вона є така сама чутлива, емоційна, ірраціональна, інстинктивна, егоїстична істота, яка діє егоцентрично і прагне домінувати над іншими. Людина як і колись прагне до влади, почесей, пільг, привілеїв, обмеження своїх фізичних зусиль у праці, до вивільнення робочого часу. Кожна людина як і колись прагне до гармонії, спасіння, добра, краси, безсмертя, слави, визнання власних заслуг, справедливості, пізнання істини, які є основними аксіологічними орієнтаціями людини. У цьому сенсі представникам гуманітарних наук варто брати до уваги незмінність антропологічних властивостей людини та її аксіологічних прагнень. Такий підхід зможе забезпечити у гуманітарних науках можливість побудови наукової філософії людини і суспільства [4].

Список використаних джерел

1. Загашев І.О., Заир-Бек С.І. Критическое мышление: технология развития. / І.О. Загашев, С.І. Заир-Бек. – СПб: Издательство «Альянс «Дельта», 2003. – 284 с.
2. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В.Г. Кремень. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
3. Кремень Г.В. Філософія людиноцентризму в освітньому просторі / Г.В. Кремень. – 2-ге вид. – К.: Знання України, 2011. – 520 с.
4. Ніколаєнко С.М. Освіта в інноваційному поступі суспільства / С.М. Ніколаєнко. – К.: Знання, 2006. – 207 с.

Васильчук Н. В.,
аспірант кафедри інженерного та комп'ютерного забезпечення
агропромислового комплексу

Луцький національний технічний університет

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ НАУКОВИХ ІДЕЙ СВІТОБУТТЯ ЯК ОНТОЛОГІЧНИЙ ЕЛЕМЕНТ ФІЛОСОФІЇ

На сьогоднішній стан наукових ідей про світобудову знаходиться в деякій кризі, яка триває із ХХ століття. Наукові керівники, в той час, серйозно рекомендували своїм студентам не зв'язувати свою кар'єру із фізикою, а йти вчитися на юридичні та біологічні факультети. Вважалося, що через 20-30 років всі нюанси у фізиці будуть вирішені і працювати на ниві фізики уже буде неможливо [1]. Залишалися лише деякі деталі, а саме: як схрестити механіку Ньютона та рівняння Максвелла з електродинаміки. Обидві теорії були незаперечні: перевірена часом та досвідом Ньютонівська теорія та порівняно молода електродинаміка Максвелла, яка також була перевірена безліччю дослідів та обговорень. З тих пір була ціла серія пропозицій щодо Теорії Всього. Так, наприклад, Больцман вважав,

що нас оточує така речовина, як ефір. Потім пішла теорія відносності Ейнштейна, теорія струн, теорія суперструн і нарешті М-теорія.

Під великим об'єднанням у фізиці розуміють створення теорії, яка однаково опише всі чотири відомих сьогодні типу взаємодій: гравітаційна, електромагнітна, сильна і слабка. В даний час побудована єдина теорія трьох взаємодій: електромагнітного, слабого і сильного, але четверте – гравітаційна взаємодія, що описується теорією відносності, стоїть особно. Перші три теорії – квантові, в них передбачається наявність мінімальної порції прийнятої і випромінюваної енергії – кванта, теорія відносності є в своїй основі геометричною теорією і пов'язує силу гравітаційної взаємодії з характеристиками самого простору. Це обумовлено розумінням дії гравітації як викривлення простору-часу, з одного боку, і квантово-механічним принципу невизначеності, з іншого. Принцип невизначеності говорить про неможливість отримати одночасно як завгодно точне знання про дві спряжені величини, наприклад координаті і імпульсі. Принцип невизначеності об'єднує кілька фізичних величин – поняття одночасності, просторові координати і динамічні характеристики, дію причинності і закони збереження.

Принцип невизначеності Гейзенберга говорить про принципову неможливість отримання як завгодно точної інформації про всіх характеристиках системи одночасно [2]. Вплив на спостерігача та на систему призводить до неконтрольованої зміни параметрів системи. В цілому аналіз показує несумісність філософських підстав наукових теорій і дозволяє розглядати проблему об'єднання з позиції суперечливості теоретичних поглядів на основні онтологічні категорії. Ухвалені закони суперечать сьогодні погляди формувалися історично, теорії, в рамках яких складалося те чи інше концептуальне описання, розвивалися на різних підставах. Побудова єдиної теорії без уніфікації філософських підстав теорій неможливо. Рішення проблеми сумісності концептуальних підстав могла би вирішити деяка спільна мова, в якій інтерпретації понять могли б бути дані так, щоб бути сумісними з мовою будь-якої фізичної теорії. Однак така мова поки відсутня. Ідея створення універсальної мови була висловлена ще в кінці XIX ст. І в рамках логіки і математики багато зробили для створення універсальної математичної мови. Суттєвою рисою даної мови є його формальність, тобто відмова від розгляду змістовних, в тому числі метафізичних підстав. Математична мова стала застосовуватися в багатьох науках, в тому числі і у фізиці, де був успадкований і сам формальний математичний підхід. Відмова від метафізики, пояснення і змістовних інтерпретацій був особливо характерний для творців квантової механіки, які перебували під впливом ціннісних установок позитивізму. Самі поняття простору, часу, матерії і причинності потребують глибокої концептуальної переробки, що вимагає зусиль як з боку вчених, так і з боку філософів.

Так що, можна сказати, що на сьогодні наукові основи світобуття настільки складні, що принципово не можуть описуватися традиційними методами, математичними моделями та принципами. Потрібно застосовувати філософські концепції, відмовлятися від традиційних бачень Всесвіту. Тільки така методика дозволить здійснити принциповий прорив у Теорії Всього

Список використаних джерел

1. Планк М. Единство физической картины мира / Макс Планк. – Москва: Наука, 1966. – 285 с.
2. Безлепкин Е. А. Онтологический анализ метафизических оснований теории великого объединения / Е. А. Безлепкин, А. Ю. Сторожук. // Вестник томского государственного университета. Философия. Социология. Политология. – 2013. – №4. – С. 5–10

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ ЯК ЦЕНТРАЛЬНОГО ОРГАНІЗАТОРА СОЦІОСФЕРИ

Соціосферою ми називаємо глобальну самоорганізовану, саморегульовану геосоціосистему, до складу якої належить біосфера, інші охоплені виробничою діяльністю геосфери та прилеглий до Землі Космос і людське суспільство з усіма наслідками його розумової і трудової діяльності (інтелектуальними здобутками, спорудами, інституціями, формами організації, типами виробничих відносин тощо). Існування такої системи неможливе без центрального організатора – соціальної людини (людського суспільства), так як система переходить на нижчий рівень організованості – біотичний. В соціальних системах основними функціональними показниками є праця, соціальний обмін речовин і суспільні відносини.

Поняття «соціосфера» вбирає в себе всі дотеперішні терміни типу «людина-біосфера», «суспільство-природа», «суспільство-людина-техніка-природа» та інші. Усі вони є системами соціальної організованості, з людським центральним організатором. Природне, суспільне, технічне й людське стали структурними компонентами однієї й тієї ж природної системи – соціосфери, об'єм поняття котрої охоплює також політичний, економічний, інформаційний та інші блоки [1]. Соціосфера не має визначених меж, оскільки виробнича діяльність постійно поширюється щораз далі в Космос.

Соціосфера розглядає людину як частину природи в біологічному і соціальному контексті. Проблеми виникають тоді, коли людина починає протистояти природі, що пов'язано зі зростаючим рівнем його потреб і скороченням природних можливостей до самовідновлення. Ситуація ускладнюється тим, що сьогодні соціосфера глобалізується, як інтернаціоналізуються і її проблеми:

- росте рівень впливу міжнародних рішень на розвиток і екологію конкретних регіонів;
- спостерігається все більше високий взаємозв'язок між економічними, соціальними та екологічними процесами в усьому світі;
- глобальні проблеми соціосфери мають тенденцію зачіпати інтереси всього людства або значної його частини.

Питання мінімізації наслідків глобалізації екологічної свідомості, вирішення проблем соціосфери є як ніколи актуальним. Соціосфера стала спільним еколого-соціально-економічним середовищем (довкіллям) існування всіх народів і держав. Глобальні його зміни зумовлюють потребу міжнародної інтеграції зусиль для його охорони, підтримання нормальних умов існування всесвітнього людства.

Розкривши основні чинники соціосфери, можна уточнити зв'язки і закономірності функціонування рівнів (сегментів, шарів) суспільства. Так, виходячи зі стану базових чинників розвитку соціосфери – свідомості (регулятора духовно-моральних пластів психіки, світогляду), мозку (індивідуальна специфіка темпераменту, когнітивних і ін. здібностей), діяльності (взаємодія внутрішнього і зовнішнього світу), різні сегменти мегасоціосфери мають свою якісну специфіку, що і пояснює неоднорідність розвитку, способів вирішення проблем. Зауважимо, втручаючись в дану специфіку і нав'язуючи свої способи і підходи розвитку, можна знищити духовно моральний, світоглядний потенціал націй, народностей, соціальних страт, що неминуче спричинить за собою деформації мислення і взаємодії в системах «людина-соціальне середовище», «людина-виробництво», «людина-інновація», «людина-природа». Звідси виникає завдання екологічного (захисного) ставлення до даних провідних чинників соціосфери. Однією з форм вирішення проблеми може бути оптимізація діяльності соціальних інститутів (СІ) суспільства.

Місією СІ є інтеграція інформаційної, правової, методологічної, яка координує систем для збереження і регуляції громадських зв'язків і відносин. Основні функції СІ:

накопичення і систематизація знань, задоволення потреб суспільства; збереження і регуляція соціальних процесів, в ході яких дані потреби задовольняються [3].

На всесвітнє людство як центральний організатор соціосфери, на його інтегральний інтелект лягає повна відповідальність за подальшу антропогенну деградацію біосфери, швидку втрату її екологічного потенціалу, за збереження сприятливих умов існування наступних поколінь на Землі. Усе це свідчить про потребу істотної перебудови світогляду, глибокого усвідомлення тих якісних змін, які настали у взаємовідносинах соціальних і біотичних сил на планеті. Слід збагнути величезні фактичні й потенційні можливості збурювального впливу людства на біосферу, а також організаційного – в соціосфері, осмислити необхідність глобального й всебічного пізнання особливостей будови й функціонування біотичних і геосоціальних систем, і безумовну відповідальність людини за прийняття управлінських рішень та масштаби перетворень, що охопили не лише біосферні, але й позабіосферні й космічні простори – саме середовище біосфери. Соціосфера стала спільним еколого-соціально-економічним середовищем (довкіллям) існування всіх народів і держав. Глобальні його зміни зумовлюють потребу міжнародної інтеграції зусиль для його охорони, підтримання нормальних умов існування всесвітнього людства. Провідними у розв'язанні глобальних проблем мають стати критерії наукового пізнання, розумного й справедливого прийняття рішень, виходячи з інтересів, потреб і вигод людей Землі. На зміну права сили, агресії й загарбництва має прийти право інтелекту, гуманності та демократії [2].

Список використаних джерел

1. Голубець М.А. Нові реалії буття і теперішня сутність системи «суспільство-природа» / «Світогляд»: Науково-популярний журнал НАН України. – 2011. – № 1. – С. 45-49.
2. Голубець М.А. Середовищезнавство. – Львів: Компанія «Монускрипт» – 2010. – 176 с.
3. Терентьева В.И. Три кита – Три фактора развития социосферы, выделенные психологическим знанием // Вестник Восточно-Сибирской открытой академии. – 2013. – № 6;

Косінський П. М., аспірант кафедри економіки

Луцький національний технічний університет

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ РИЗИКУ В СУСПІЛЬСТВІ

«Суспільство ризику» – поняття, введене німецьким соціологом У. Беком. Суспільство ризику – це суспільство, що виробляє технологічні і соціальні ризики [1, с.36]. Дослідник зазначав, що з розвитком технологічної та наукової бази ризику не тільки не зникають, але виробляються в ще більшій кількості. Ризики починають загрожувати не тільки життю індивіда, але й усьому суспільству в цілому, вони не є винятковим випадком соціального життя, а стабільно відтворюються суспільством в економічній, політичній, соціальній сферах життєдіяльності, будучи результатом прийняття рішень. Тому виробництво ризиків здійснюється не тільки на підприємствах, а й у всіх сферах життєдіяльності суспільства [1, с.53]. У. Бек звільнив тематику ризику від рамок раціоналізму і міцніше зв'язав її з суспільно-теоретичними та суспільно-політичними ідеями. У зв'язку з цим тема ризику набула вагомого значення для діагностики сучасного періоду і для теорії сучасності в цілому.

Вивчення закономірностей суспільства ризику набуває особливої гостроти саме у зв'язку із складними процесами соціальної трансформації. Виробництво і поширення ризиків набуває загального характеру, зачіпає як виробничу сферу, так і повсякденне життя, всі соціальні структури та всіх індивідів. Тому такі ризики безпосередньо торкаються корпоративної культури як елементу соціальної структури.

У.Бек стверджує, що індустріальне суспільство поступається новій фазі розвитку сучасного суспільства – суспільству ризику. Він переконує, що, на зміну конфліктам з приводу благ прийшли конфлікти з приводу ризиків. Політичні і економічні інститути, які створюють ризики, віддалили людей від категорії упевненості, традиційного параметру індустріального суспільства. Відбувся радикальний перехід від першої сучасності, в якій захист людині гарантувала національна держава до другої сучасності, яка характеризується загальною небезпекою [9, р. 19].

У.Бек переконує, що, традиційні моделі соціального життя втратили своє значення і були замінені індивідуалізованими моделями життя. Люди самі конструюють свою власну ідентичність. Сьогодні люди можуть вибрати з ряду моделей ідентичності, через що соціальність розірвана. Люди повинні залежати від себе, щоб організувати власні ідентичності. Їм доведеться зіткнутися з турбулентністю глобального суспільства ризику без звернення до традиційних зв'язків. В умовах другої сучасності, громада, соціальна група та ідентичність втрачають свою онтологічність [8, р. 10].

Сучасне суспільство можна охарактеризувати як інформаційне, постіндустріальне. Відбуваються глибокі культурні та соціальні трансформації в усіх сферах сучасного соціуму. Високі технології впливають на спосіб життя, цінності і тілесність сучасної людини, істотно змінюють способи його існування. Всі соціальні зміни в сучасному суспільстві нерозривно пов'язані зі знанням та інформацією. Така тенденція породжує виникнення величезної кількості ризиків: екологічних, техногенних, соціальних та ін. У зв'язку з цим виникає необхідність філософського осмислення поняття ризику, феномена знання, пов'язаного з ризиком та формування нового світогляду. В даний час у наукових колах стали більше приділяти уваги філософському обґрунтуванню ризику як основи теорії суспільства.

Що ж таке ризик? До кінця ХХ ст. усвідомлюються технологічні ризики багатьох продуктів науково-технічного прогресу, як, наприклад, атомних електростанцій, хімічних заводів, генно-інженерних досліджень і розробок. Все це стає предметом публічних дискусій. За останні десятиліття кількість публікацій на цю тему швидко збільшується. Якщо раніше питання про ризики розглядалися лише в рамках теорії прийняття рішень з явним суто математичним нахилом і областю застосування у сфері економічного страхування ризиків, то сьогодні в обговорення цієї теми включилися, крім математиків і економістів, також юристи, інженери, соціологи, філософи і психологи [2, с.120].

Для одних ризик безпосередньо пов'язаний з небезпеками сучасних технологій, які загрожують планетарній цивілізації. Небезпеки які вони бачать у ризику, які можуть призвести до катастрофи. Це твердження, звичайно, не є помилковим, але скоріше за все одностороннім спостереженням. Навіть якщо заборонити окремі технології, це не призведе до зникнення ризику з життя в технічній цивілізації. Для інших поняття ризику асоціюється з можливістю розширеного панування над природою, якраз з цієї причини і вихваляються досягнення сучасної техніки. У цьому випадку зникають вивільнені деструктивні сили або звужуються до залишкового ризику, який на увазі величезного прибутку слід тлумачити як соціально адекватні втрати. Треті роблять акцент на безпеці і бачать в ризику виклик, вважаючи досягнення безпеки можливим і досяжним [3, с.27].

Проблема ризику розробляється зараз у багатьох галузях знань – у філософії, соціології, економіці, психології, політології, в юридичних і технічних науках, в рамках теорії ігор і теорії прийняття рішень. Активно проводяться міждисциплінарні дослідження проблем технологічного та соціального ризику. Природно, що кожна дисципліна має власний погляд, через що поняття ризику виявилось розмитим і навіть суперечливим. У зв'язку з цим виникає необхідність у проведенні методологічного аналізу проблеми [4, с.3].

Існує безліч визначень поняття «ризик». Ризик – це систематичне взаємодія суспільства з погрозами і небезпеками, індукованими і виробленими процесом модернізації як таким. Ризик – це форма діяльності в умовах невизначеності за наявності можливості оцінити ймовірність її результату [6, с.40]. Е. Гідденс вважає ризик однією з атрибутивних рис високої сучасності», яка характеризується принциповою некерованістю цілого ряду ситуацій і процесів, що загрожують не окремим індивідам і невеликим спільнотам, а людству в цілому. У сучасній інтерпретації ризик – це характеристика ситуації, що має

невизначеність результату, при обов'язковій наявності несприятливих наслідків.

Розвиток нових наук і технологій у сучасному суспільстві здійснює якісно нові зміни в усіх сферах життєдіяльності людини і суспільства. У доповіді ЮНЕСКО «До суспільств знання» стверджується: «Сьогодні загально визнано, що знання перетворилося на предмет колосальних економічних, політичних і культурних інтересів настільки, що може служити для визначення якісного стану суспільства, контури якого лише починають перед нами вимальовуватися» [5, с.29–31].

Всі соціальні зміни в сучасному суспільстві нерозривно пов'язані зі знанням та інформацією. У доповіді «До суспільств знання» проблемі ризиків присвячений розділ «Ризики і гуманітарна безпека в суспільствах знання». Суспільства знань здатні породжувати ризики і говорять про необхідність осмислення ризиків, якими діяльність людини загрожує всесвітньому суспільству. О. Яницький виділяє, два протилежних типа перехідного суспільства: творчий і руйнівний. В обох виробництво загальних благ і ризиків йдуть пліч-о-пліч, при цьому ризики є наслідком процесу модернізації суспільства. Він визначає сучасне суспільство як суспільство загального ризику: суспільство ризику – це такий погляд на характер творення суспільного життя, коли виробництво благ і лих, здобутків і втрат трактується як дві – онтологічно і гносеологічно – рівнозначні сторони даного процесу. Чи не прогрес і його «соціальні наслідки», а породження ризику кожною соціальною дією, кожним актом продуктивної діяльності людини» [7, с.5].

На нашу думку, істотну загрозу суспільного ризику становлять мас-медіа, які всіма можливими засобами та інструментами чинять вплив на підсвідомість індивіда (політична пропаганда, реклама, агітація, критика тощо).

Так, як приклад, можна навести тоталітарні режими в Німеччині 30-40-х рр. ХХ ст. та в СРСР 20-80-х рр. ХХ ст. В цей період у цих країнах саме політична пропаганда, фанатизм до діючої влади, політичного режиму та політичної спрямованості становили загрозу винищення суспільства. Прикладом цьому, є політичні репресії, переслідування, геноциди, культи особи і т. п.

Сьогодні, вплив на нашу свідомість та підсвідомість здійснюють за допомогою залучення усіх можливих засобів реклами та техніки. Розроблено ряд дієвих методик «промивання мізків» населення регіону, країни чи планети в цілому. І все це робиться, на нашу думку, для того, щоб позбавити суспільство вільного розвитку, притупити його відчуття свідомості, реальності та логіки думок, з метою підпорядкування певній доктрині. Тобто, мається на увазі формування маріонеткового суспільства.

Про шокуючий фатальний вплив на свідомість та підсвідомість вищими соціальними елементами через мас-медіа, описано ще 25 років тому відомим російським фантастом В. Головачевим. Читаючи твори автора, важко не погодитися з його думкою стосовно зомбування суспільства через усі можливі засоби реклами. Автор показує, що тільки холодний розум, розсудливість, логічне мислення, власна думка та сама здатність раціонально мислити – здатні запобігти так званому масовому гіпнозу суспільства.

Таким чином, специфіка сучасного суспільства полягає в тому, що соціальна реальність змінюється з великою швидкістю, змушуючи членів суспільства і суспільство в цілому функціонувати в таких ситуаціях, в яких відсутні правила поведінки в індивідуальній або суспільній практиці, в наявному досвіді взаємодії. У цьому випадку невизначеність виступає конструюючою ознакою, тобто середовищем появи ризику, тому зростання невизначеності може спричинити за собою ще більший ризик. Ризик є об'єктивною категорією сучасного наукового аналізу, оскільки вносять невизначеність у наші дії елементи присутні в самій навколишній реальності, тоді як зміст поняття «ризикованої поведінки» суб'єктивно.

Список використаних джерел

1. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну / У. Бек. – М. : Прогресс-Традиция, 2000. – 384 с.
2. Бехманн Г. , Горохов В.Г. – Социально-философские и методологические проблемы обращения с технологическими рисками в современном обществе / Г. Бехманн , В.Г. Горохов // Вопросы философии. – 2012. – № 7. – С. 120–133.

3. Бехман Г. Современное общество как общество риска / Г. Бехман; пер. с нем. В. Г. Горохова // Вопросы философии. – 2007. – № 1. – С. 26–46.
4. Зубков В. И. Риск как предмет социологического анализа / В. И. Зубков // СОЦИС. – 1999. – № 4. – С. 3–6.
8. К обществам знания: Всемирный доклад ЮНЕСКО. – Париж: Издательство ЮНЕСКО, 2005. – 240 с.
6. Цикин В. А. Философский дискурс феномена конвергенции супертехнологий в обществе риска: Монография / В. А. Цикин. – Сумы: Издательство «МакДен», 2012. – 264 с.
7. Яницкий О. Н. Россия как общество риска: методология анализа и контуры концепции / О. Н. Яницкий // Общественные науки и современность. – 2004. – № 2. – С. 5–15.
8. Beck U. Power in the Global Age / U. Beck. – Cambridge: Polity Press, 2005. – 365 p.
9. Beck U. Work risk society / U. Beck. – Cambridge: Polity Press, 1999. – 184 p.

Кулько Е. И.,
старший преподаватель кафедры истории и педагогики
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»,
факультет бизнеса и права

ОБРАЗОВАНИЕ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Феномен глобализации активно анализируется в мировых политических и академических кругах. Ряд исследователей критически оценивают проявление этого феномена, другие принимают его как реальность. Если обратиться к истории, то следует отметить, что глобальных перемен и интеграционных процессов было достаточно много в истории человечества. Глобализация Нового века происходит в период взлета информационных технологий и социально-экономической интеграции, при этом перемены в международной политике способствуют развитию взаимоотношений между странами, в том числе и в образовании.

В каждой стране существует своя специфика в системе высшего образования, свои проблемы и свои пути их решения. Глобализация оказывает как отрицательное, так и положительное влияние на решение вопросов, касающихся системы образования. Отрицательные стороны этого процесса проявляются в следующем:

– преобладает ориентация на стандартизацию образования и массовую его доступность, в ущерб качеству и возможностям развития индивидуально-личностных способностей студентов.

– происходит смещение ценностных ориентаций подрастающего поколения в сторону материально-прагматического подхода, в результате чего деформируются такие нравственные понятия, как ответственность, трудолюбие, активность [2, с. 110].

– формируется образовательное и информационно-языковое неравенство. Отмечается неодинаковый доступ учащейся молодежи к информационным технологиям и языкам международного общения.

– увеличивается разрыв между городской и сельской инфраструктурами. Глобализация образования и информационного пространства превращает многих городских жителей, имеющих доступ к средствам быстрого общения и интернету, в еще более «элитарных» граждан по отношению к сельскому населению.

При этом, благодаря глобализации возможно:

– создать единое образовательное пространство и сократить информационно-языковое неравенство, уменьшить разрыв в использовании глобальных коммуникаций, которые бы обеспечить лично ориентированный подход в процессе обучения;

– усилить межкультурный обмен и обмен в сфере образования. Все большее количество школьников, студентов, преподавателей и ученых выезжают за рубеж на стажировки.

– оперативно решать задачи, связанные со здоровьем человека, межэтнической и межрелигиозной напряженностью, с борьбой против международного терроризма.

С точки зрения В.С. Кукушина, глобальное образование является одним из направлений развития современной педагогической науки, которое основано на необходимости подготовки человека к жизни в условиях нарастающих глобальных проблем и кризисов в быстроменяющемся мире. Оно предполагает поиск наиболее эффективных методик и технологий отбора и трансляции знаний в условиях информационного общества [3, с.113].

Глобальное образование как следствие глобализации начинает выступать в качестве новой социально-гуманитарной парадигмы обучения и воспитания нового поколения. Одной из важных целей глобального образования выступает формирование глобальной компетентности подрастающего поколения. Современная эпоха требует того, чтобы эта важная цель была реализована во всех типах учебных заведений. Глобальная компетентность молодого человека нового поколения должна складываться из ряда конкретных компетенций:

– понимание и принятие важных общечеловеческих ценностей, таких как свобода, демократия, ответственность, уважение и любовь к ближнему, толерантность;

– стремление постоянно расширять свой общеобразовательный кругозор знаниями и информацией о других культурах;

– намерение осуществлять поиск и раскрывать новое и непознанное в мире;

– толерантное и положительное отношение к другим культурам, религиям, языкам, другому менталитету и непривычному образу жизни;

– владение одним или несколькими международно значимыми языками на уровне профессионального общения (английский язык превращается сегодня в глобальный феномен нового века);

– способность работать с информацией в глобальных компьютерных сетях в умение общаться по электронной связи.

В контексте глобализации и экономики знаний высшее образование, если иметь в виду его функцию генератора знаний и средства их распространения, признается основной движущей силой национального развития как в развитых, так и в развивающихся странах. Вместе с этим, если говорить о функциях высшего образования, имея в виду университетские и международные аспекты, то оно может рассматриваться в качестве как активного, так и пассивного участника глобализации как явления. Перечисленные аспекты, в свою очередь, играют роль катализаторов новых явлений в сфере высшего образования, среди которых:

– появление таких новых провайдеров образования, как мультинациональные компании, корпоративные университеты и медиакорпорации;

– новые формы обеспечения образования, включая дистанционное, виртуальное и прямое образование, предоставляемое в том числе и частными компаниями;

– большая диверсификация квалификаций и свидетельств об образовании;

– большая мобильность учащихся, программ, провайдеров и проектов, которые выходят за пределы национальных границ;

– увеличение объема частных инвестиций в сферу услуг, предоставляемых в области высшего образования. Все эти явления влекут за собой существенные последствия для высшего образования, в плане его качества, доступа к нему, разнообразия и его финансирования [2, с. 112].

В целом, глобальное образование ориентировано на решение проблем, которые выходят за пределы национальных границ, а также и тех, что обнаружены внутри страны и связаны с совершенствованием отечественного образования. Интеграция в системе образования должна строиться на принципах взаимного доверия и взаимной помощи.

Список использованных источников

1. Иванова З.И. Общие тенденции в международном высшем образовании с позиций глобализации образования //Известия Саратовского университета – 2007 – т.7- вып.1 – С.78-80
2. Ивановский З.В. Высшее образование в условиях глобализации //Глобализация и гуманитарное знание. – 2006 – №1 – С.110-112
3. Кукушин В.С. Общие основы педагогики / В.С.Кукушин. – Ростов-н/Д, 2002. – 224 с.
4. Найдал Т.Е. Хочу красивой жизни, или Моральный кодекс строителя капитализма // Народное образование. 2010. №2. С. 255-258.

Курыло О. В., магистр психологических наук,
старший преподаватель кафедры истории и педагогики

Учреждение образования
«Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»

ПРОБЛЕМА АДАПТАЦИИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ К ОБУЧЕНИЮ В ВУЗЕ

В современной системе высшего образования Республики Беларусь экспорт образовательных услуг становится одним из приоритетных направлений. Это связано с повышением конкурентоспособности образовательных учреждений на международном рынке образования, с экономической выгодой как учреждения образования, так и образовательной политики страны. В этих условиях важной задачей для системы высшего образования является обучение иностранных студентов и создание необходимой материальной, научной и учебно-методической базы. Ключевым аспектом в решении данной задачи становится адаптация иностранных студентов к новой социокультурной среде, условиям учебно-профессиональной деятельности, во многом определяющая успешность их обучения. В связи с этим актуализируется проблема социально-психологической адаптации иностранных студентов к обучению в вузе.

Процесс адаптации личности к изменениям окружающей среды обусловлен внутриспсихическими и средовыми факторами, при этом адаптированность определяется двумя положениями. Во-первых, личность принимает социальные ожидания, с которыми сталкивается в обществе, отвечает им. Во-вторых, личность проявляет «гибкость» по отношению к изменившейся среде, сохраняя способность придавать событиям желательное для себя направление. В процессе адаптации личность может приобретать профессиональные знания, умения, навыки, и адаптироваться в сфере личных взаимоотношений, где важную роль играют эмоциональные связи между людьми [1].

Согласно бихевиористскому подходу социальная адаптация может быть определена как процесс физических, социально-экономических или организационных изменений в специфически групповом поведении, социальных отношениях или культуре. В необихевиористском подходе адаптация определяется с одной стороны, как состояние, в котором потребности личности и среды совпадают, а с другой – как процесс, в результате которого происходит это совпадение.

Выделяют три основных типа адаптации иностранных студентов:

- 1) иностранный студент, попадая в новую социокультурную среду, полностью принимает обычаи, традиции, нормы, ценности и т. п., которые постепенно начинают доминировать над первоначальными этническими чертами;
- 2) происходит частичное восприятие новой социокультурной среды, которое проявляется в принятии норм общества, но при этом сохраняются основные этнические черты посредством образования этнических групп;
- 3) происходит отказ или уклонение от принятия культурных норм и ценностей, характерных для большинства представителей социального окружения [1].

М.И. Витковская, И.В. Троцук различают физиологическую, психологическую и социальную адаптацию.

Под физиологической адаптацией понимается совокупность физиологических реакций, лежащая в основе приспособления организма к изменению окружающих условий и направленная на сохранение относительного постоянства его внутренней среды. Сложности данного вида адаптации могут проявляться в повышенном реагировании на любые нагрузки, ухудшении самочувствия или возобновлении старых заболеваний [2, с. 280].

Психологическая адаптация определяется активностью личности, что способствует отсутствию или низкому уровню тревожности и высокому уровню самооценки.

Социальная адаптация – такой вид взаимодействия личности или социальной группы с социальной средой, в ходе которого осуществляется согласование требований и ожиданий социальных субъектов с их возможностями и реальностью социальной среды. Механизм адаптации, складывающийся в ходе социализации как основа поведения и деятельности личности, носит одновременно адаптивный и адаптирующий характер.

Различают следующие формы социальной адаптации: дезадаптация характеризуется недифференцированностью целей и видов деятельности человека, сужением круга его общения и решаемых проблем, неприятием норм и ценностей социальной среды; пассивная адаптация предполагает принятие индивидом норм и ценностей по принципу «быть как все»; активная адаптация способствует успешной социализации в целом – индивид не только принимает нормы и ценности социальной среды, но и строит на их основе свою деятельность и отношения с людьми, главной целью становится полная самореализация, круг общения и интересов значительно расширяется [3].

В контексте адаптации личности важным является рассмотрение критериев социально зрелой личности: 1) способность понимать условия, проблемы и требования окружения; 2) наличие знаний и умений, соответствующих требованиям среды; 3) осознание сопричастности и солидарности с обществом, в котором живешь, ответственности за существующий порядок; 4) умение контролировать свои потребности и исполнять принятые на себя социальные роли [2,4].

Важным является рассмотрение социально-профессиональной адаптации, в связи с тем, что учение является специфической формой индивидуальной активности, вызывающей поведенческие изменения. Причины, определяющие уровень адаптации иностранных студентов, условно разделяют на объективные, которые обусловлены учебной деятельностью и условиями жизни в новых условиях; объективно-субъективные (слабые навыки самостоятельной работы и самоконтроля и т.д.); и субъективные (нежелание учиться, застенчивость и т.п.).

Важную роль в процессе адаптации играет формирование или изменение социальных качеств субъекта под воздействием новой окружающей среды. Элементами, формирующими социальные качества человека, являются цель его деятельности; занимаемые социальные статусы и выполняемые социальные роли; ожидания в отношении этих статусов и ролей; нормы и ценности, которыми он руководствуется в процессе выполнения деятельности; используемую систему знаков; совокупность знаний; социально-психологические особенности; активность и степень самостоятельности в принятии решений [1].

Необходимо отметить, что адаптация иностранных студентов – это многоаспектный процесс, включающий приспособление к новой социокультурной среде, приспособление к новым климатическим условиям, к новой системе образования, к новому языку общения, к культуре новой страны и т. д. [2, с. 269].

Таким образом, основное число иностранных студентов сталкивается с определенными трудностями, которые носят физиологический и социально-психологический характер. Социально-психологическая адаптация включает приспособление личности к социальным проблемным ситуациям, привыкание индивида к новым условиям внешней среды с затратой определенных сил, взаимное приспособление индивида и среды. Показателями успешного прохождения процесса адаптации могут

являться положительные эмоции в отношениях с окружающими, удовлетворительное самочувствие и ощущение душевного комфорта.

Список использованных источников

1. Тихонова, Е.Г. Аннотации на русском / Е.Г. Тихонова // Особенности адаптации иностранных студентов в вузе региона [Электронный ресурс]. – 2010. – Режим доступа: <http://regionsar.ru/node/507> – Дата доступа: 20.12.2012.
2. Витковская М.И., Троцук И.В. Адаптация иностранных студентов к условиям жизни и учебы в России // Вестник РУДН. – 2005. – № 6-7. – С. 267-283
3. Емельянов, В.В. Студенты об адаптации к вузовской жизни / В.В. Емельянов [Электронный ресурс]. – 2001. – Режим доступа: <http://www.isras.ru/files/File/Socis/09-2001/014Emelyanov.pdf> – Дата доступа: 12.12.2012
4. Куликова, О.В. Автореферат диссертации / О.В. Куликова // Проблема адаптации иностранных студентов в процессе обучения в российском вузе. [Электронный ресурс]. – 2008. – Режим доступа: <http://nauka-pedagogika.com/psihologiya-19-00-07/dissertaciya-osobnosti-motivatsii-ucheniya-inostrannyh-studentov> – Дата доступа: 20.12.2012.

Кутузова Г. І., к. пед. н.,
доц. кафедри культурології та менеджменту соціокультурної діяльності
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ТА ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ДОЗВІЛЛЯ

Амбівалентний характер людини, зокрема наявний перманентний конфлікт її соціальних ролей, її цінностей та норм суспільства, досить яскраво проявляється в сфері дозвілля та у формуванні культури дозвілля. Остання надає людині можливості для самовідтворення та творчості, але водночас містить і потенційну схильність до саморуйнування людини, агресії, деструктивних практик. Але цей аспект проблеми амбівалентності людського буття залишається ще недостатньо розробленим.

Культура в цілому і культура дозвілля зокрема мають стати самостійним предметом філософсько-антропологічних досліджень, потребують поглиблених антропологічних інтерпретацій. Адже саме культура виражає глибину людського буття і, як і людина, є багатогранною та багатоаспектною.

Культура формує розумні духовні та соціальні запити індивідів. Вона обумовлює моральні та естетичні форми та способи задоволення матеріальних прагнень. У різноманітті проявів культури відображається багатство людської природи. Спадковість у сфері культури була б не можлива, якби культура не мала антропологічної константи. Так, виокремлюють культуру виробництва та культуру споживання, культуру праці та культуру дозвілля, ділову та ігрову культуру, тілесно-фізичну та духовну культуру, культуру спілкування. За допомогою поняття «культура» в усіх цих сферах фіксують їх людиновимірність, людиновідповідність, міру їх «людяності».

Філософська антропологія визначає статус людини у світі як істоти свідомо діяльної, яка творить людський світ та саму себе. Але філософська антропологія водночас попереджає і про потенційну можливість саморуйнування людей. З усіх живих істот лише людина в принципі здатна сама себе знищити. Сьогодні на перший план висувається задача збереження та відтворення соціуму. Також слід додати, що індивід, як багатогранна та єдина у суперечностях істота, має і різноманітні потреби (матеріальні, вітальні, духовні, соціальні), які покликана задовольнити культура. До того ж останнім часом у людей з'являється потреба до нових модифікацій способів задоволення попередніх потреб. Отже, розвиненість особистості насамперед визначається її здатністю культурним чином задовольняти свої потреби та різноманітні інтереси. А однією з таких потреб є необхідність

відпочити від праці у фізичному сенсі, рекреація та задоволення потреб у розвагах, пізнанні, творчості, подорожах тощо, тобто у дозвіллі.

Необмежене зростання можливостей вибору у сфері дозвілля на сучасному етапі стає негативним, перетворюючи «індивіда на людину з антенами (з огляду на множинність можливостей та велику кількість цінностей, які йому пропонує сучасне суспільство) на відміну від людини з коріннями...» [1, с. 37]. За таких обставин людина почувається розгубленою, невизначеною, адже диференціація людського «Я» уможлиблюється лише зростанням моральної культури особистості. У культурі дозвілля це передусім культурні практики, які пов'язані з саморуйнацією людини, наприклад, згубні звички, «гра-запаморочення». Тому саме культура дозвілля повинна створювати можливості практичного функціонування людини у реальних способах самовибудовування, самостворення.

Г. Плеснер, яскравий представник філософської антропології, підкреслює, що сутність людини особливо яскраво проявляється в ексцентричності, завдяки якій людина переживає себе як особистість, сприймає своє оточення як предметний або як персональний світ. Індивід є особистістю – пише Г. Плеснер, – «... є суб'єктом своїх відчуттів і акцій, своїх ініціатив. Він знає, він живе. Його існування дійсно поставлене перед ніщо» [2, с. 44].

Подальший розгляд сутності людини, людини у культурі, було здійснено в працях Е. Ротхакера та М. Ландман. Замість соціальних інститутів вони аналізують «бачення себе» людиною, її самотлумачення. За словами М. Ландман, хто хоче знати, що є людина, той повинен також і насамперед знати, що є культура. Філософське вчення Е. Ротхакера обумовлено його прагненням подолати біологічну тенденційність філософської антропології. Людина, на його думку, це жива, творча історична особистість. Вона одночасно є і творцем культури та її творіння [3].

Антропологічне розуміння людини щодо дозвіллевого проведення часу також здійснюється і в рамках різних течій філософії екзистенціалізму. Враховуючи те, що сфера вільного часу і дозвілля завжди були об'єктом наукового інтересу, екзистенційно-антропологічні стратегії, вільний час розглядають як простір для здійснення специфічних соціальних процесів, виявляють витоки виникнення вільного часу і його взаємозв'язок з часом робочим, його соціальну цінність. Так, значний внесок у розвиток антропологічної проблематики та безпосередньо у розгляд проблем вільного часу та дозвілля внесли такі автори як С. К'еркегор, М. Бердяєв, Л. Жердін, М. Лосський, М. Гайдеггер, А. Камю, Ж. – П. Сартр, Е. Муньє, М. Марсель, К. Ясперс, М. Унамуно, Е. Левінас, Н. Аббаньяно, О. Ф. Больнов, Р. Барт, Р. Бультман, П. Тілліх, Е. Жильсон, Ж. Марітен, З. Фрейд, К. – Г. Юнг, Е. Фромм, А. Адлер, Г. Маркузе, В. Франкл, Ж. Лакан, Д. Хорні, Е. Берн, Е. Еріксон, С. Гроф та інші.

Для дозвілля екзистенційними цінностями є відчуття свободи прийняття рішень, які приймаються з приводу дії у навколишньому світі можливостей. Аналіз дії вимагає знання певних чинників оточуючого світу (на основі практичного досвіду і наукового знання). Сама дія завжди є продуктом світу, що змінюється, та відображає поведінкові очікування індивіда. А дозвілля – це досвід з різноманітними компонентами, це рішення, дія, процес, стан і результат зі своєю історією, емоціями, інтерпретацією і розвитком.

Реалізація людського досвіду і дозвіллевого зокрема відбувається відповідно до потреб людини, а також відповідно до ситуації. Спроби зведення усього ансамблю потреб до якогось одного їх виду – економічного (Маркс), сексуального (Фрейд) – не витримують критики. Сьогодні переважає точка зору, що потреб у людини багато, і кожна з них самостійна і не впливає на інших.

Отже, слід зазначити, що феномен дозвілля є необхідною екзистенційною проблемою. А враховуючи те, що дозвілля має велику кількість проявів – спорт, різноманітні форми спілкування, ігри, розваги, свята, танці, індивідуальне споживання цінностей культури, видовища, туризм, творчість і так далі, то всі ці форми, як прояви дозвілля, є екзистенційними формами існування людини. На це звертали увагу багато дослідників екзистенційного напрямку.

Список використаних джерел

1. Перотті А. Виступ на захист полікультурності / А. Перотті. – Львів : Кальварія, 2001. – С.37.
2. Григорьян Б.Т. Философская антропология / Б.Т. Григорьян. – М. : Мысль, 1982. – С.44.
3. Rothacker, E. Philosophische Anthropologie. – Bonn. : Bouvier, 1966. – 199 s.

Кушнірук А. С., аспірант кафедри матеріалознавства та пластичного формування конструкцій машинобудування

Луцький національний технічний університет

ОНТОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА У ФІЛОСОФІЇ

Філософія, на відміну від буденної свідомості, порушує проблему буття свідомо, намагається з'ясувати смисл, який людська культура вкладає в це поняття. Вчення про буття називається онтологією. Термін вживається у філософії з XVII ст., хоч сама проблема буття розглядалась з часів Парменіда.

В історії філософії проблему буття вперше порушили елеати. Парменід, який вважав буття основою світу, дійшов парадоксального висновку: що існує тільки буття, а небуття не існує, бо якщо людина думає про небуття, то воно постає як буття. Отже, буття з самого початку постало як загадка філософії.

У різних філософських системах поняття «буття» набувало різного значення і визначалось через відношення його до таких понять, як «небуття (ніщо)» і «сущє». Ніщо – це заперечення буття. Класична філософія визначала буття через протиставлення небуттю. В сучасній філософії, зокрема в екзистенціалізмі, буття визначають через сущє. Під сущим філософи розуміють «оформлене», «обмежене», «визначене» буття, все те, що можна помислити в предметній формі. Річ, людина, атом, вітер, почуття, поняття – це сущє, яке може мати буття або небуття [1, с.57-61].

Отже, виходячи з історії філософії, можна вести мову про три основні концепції буття:

- матеріалістична, яка ототожнює буття з матеріальним сущим;
- ідеалістична, що ототожнює буття з мисленням (ідеальним сущим);
- некласична, що протиставляє буття як процесуальність, мінливість, незавершеність сущому як усталеному, оформленому, завершеному.

Матеріалістична та ідеалістична концепції тяжіють до об'єктивізму (прагнуть розглядати буття з об'єктивного погляду, з позиції близької до науки); некласична, яка в розвинутій формі представлена у феноменології та екзистенціалізмі – до суб'єктивізму, до визначення буття через свідомість та існування людини.

Очевидно, ототожнення буття з сущим, яке було характерне для класичної філософії, вело в глухий кут, ставило людину перед дилемою вибору між матеріальним чи ідеальним сущим. І якщо одному з них приписувалось вище буття, то інше зводилось до меншовартісного буття, до небуття. Однак для людини в житті важливі як матеріальні речі, так і духовні цінності (честь, кохання). І якщо одні «люди гинуть за метал», то інші – за честь і кохання, доводячи цим, що і те й інше має для них буття.

Усе це дає підстави стверджувати про правомірність концепції, яка відрізняє буття від сущого (речі, ідеї та ін.). Буття, його модус задається сущому при включенні його в світ людини (смісловий горизонт). Реальному предмету вона задає один вид буття, числам – інший, казковим героям – ще інший. Завдяки такому підходу феноменологія відійшла від субстанційно-предметного трактування буття, за якого воно ототожнювалося з матеріальними речами чи ідеями, тобто із сущим [2, с. 37-41].

Видається правомірним виділити такі форми буття:

1. Буття речей, процесів, що, у свою чергу, діляться на:

а) буття речей, процесів, стану природи в цілому;

б) буття речей і процесів, створених людиною

2. Буття людини, що підрозділяється на буття людини у світі речей і специфічно людське буття

3. Буття духовного (ідеального), що ділиться на індивідуалізоване духовне й об'єктивоване (поза індивідуальне) духовне

4. Буття соціального, що ділиться на індивідуальне буття і буття суспільства

Історично першою умовою, основою людської діяльності були і залишаються сьогодні речі, процеси, стани природи, що виникли, існували до людини, існують поза і незалежно від свідомості і дій людей. Згодом людина стала активно й відчутно впливати на природу Землі. Виник цілий світ виготовлених людиною речей, що раніше в природі не існували, процесів, станів – так звана «друга природа».

Говорячи про особливості буття першої природи, слід зазначити, по-перше, її існування поза і незалежно від свідомості людини, а по-друге, – безкраїсть у просторі і в часі. Специфіка ж буття «другої природи» проявляється, по-перше, у тому, що це комплексна (природно-духовна – соціальна) реальність; по-друге, що це соціально-історичне, цивілізоване буття; і, по-третє, у тому, що між першою і «другою» природою можливі не тільки відносини взаємозв'язку, узгодженості, але і конфліктного протистояння – екологічна криза.

Буття людини у світі речей має моменти, спільні і для людини, і для будь-якої минущої речі природи. У цьому аспекті проблема людського буття включена в ширше питання про еволюцію природи і генезис самої людини (антропогенез). Для буття людини первинною його передумовою є існування тіла і задоволення вітальних потреб (у їжі, одягу і т.д.) [3, с.117-121].

Людину слід розуміти не просто у світі як такому, а у світі історії природи і суспільства, у системі суспільних відносин, що значною мірою визначають її ставлення до природи. Зрозуміло, що світ – це цілісна система, яка розвивається в діалектичній єдності природи і суспільства. Така єдність суперечлива, про що свідчить історія їхньої взаємодії.

Людина в процесі активної цілеспрямованої діяльності перетворює природу у світ свого буття, що, з одного боку, забезпечує її існування і життєдіяльність, а з іншого боку – руйнує природу і створює загрозу самому існуванню людини.

Якщо зникає людина, зникає і світ, як світ людського буття. Але це не означає, що зникає природа і зміни, що відбулися в ній за допомогою людини. Природа втратить свою якісну визначеність як світу людського буття. Зміст і межі світу не є чимось незмінним. З оволодінням природою, ускладненням суспільних відносин і зв'язків зміст людських уявлень про світ поглиблюється, збагачується, а його межі розширюються.

Таким чином, світ – це певне буття, універсальна предметність, у якій людина самовизначається як суб'єкт діяльності, що створює власний світ – світ людського буття.

Індивідуалізоване буття духовного включає, насамперед, усе свідоме і несвідоме в психіці індивіда. Специфіка індивідуалізованих форм буття духовного полягає в тому, що конкретні процеси свідомості виникають і вмирають разом із народженням і смертю окремих людей. Це не означає обов'язкової «смерті» всіх результатів діяльності свідомості: зберігаються ті з них, що перетворюються в другу між індивідуальну форму, а також ті, що безпосередньо передаються іншим людям у процесі спілкування [4, с.82-89].

Буття об'єктивованого духовного – форми матеріалізації духовного, що народжуються в лоні людської культури і належать до поза індивідуальних форм її буття, – ідеї, ідеали, норми, цінності, різні штучні мови. Специфіка цієї форми буття полягає в тому, що його окремі елементи і фрагменти здатні зберігатися, удосконалюватися і вільно переміщатися в соціальному просторі і часі. Буття соціального – це реальний процес життєдіяльності людей.

Розглядаючи проблему взаємозв'язку природного і соціального буття, діалектичний матеріалізм, на відміну від ідеалізму, виходить із первинності природи.

Список використаних джерел

1. Бойченко І. Філософія: Навч. посіб. для дистанційного навчання / Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». – 2-е вид., виправ. – К. : Ун-т «Україна», 2006. – 228с.
2. Губерський Л. Філософія: Навч. посіб. / Іван Федотович Надольний (ред.). – 6-вид., виправ. і доп. – К. : Вікар, 2006. – 455с.
3. Кремень В. Філософія: Логос, Софія, Розум: Підручник [для студ. вищих навч. закл.]. – К. : Книга, 2007. – 432с.
4. Кремень В. Філософія: Мислителі. Ідеї. Концепції: Підручник. – К. : Книга, 2005. – 525с.

Приходько Г. В., аспірант кафедри матеріалознавства

Луцький національний технічний університет

СУЧАСНИЙ СОЦІУМ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АКСІОЛОГІЇ В СОЦІОФЕРІ

Наука аксіологія вивчає питання, які тісно пов'язані з природою цінностей, допомагає знайти їх місце між реальністю і структурою ціннісного світу. Аксіологія розглядає зв'язок цінностей між собою, з соціальними і культурними чинниками і структурою особи. Уперше питання про цінності було поставлене Сократом, центральним пунктом своєї філософії, що зробив його, і що сформулював його у вигляді питання про те, що є благо для людини. Благо є реалізована цінність – корисність. Тобто, цінність і користь – дві важливі сторони буття [1, с. 707-708].

Духовний світ людей є приголомшуючою різноманітністю культурних, релігійних, філософських, політичних, соціальних поглядів і переваг. У суспільстві живуть носії різних ідеалів, культивуються і відтворюються різні системи цінностей. Існування стійкої системи цінностей, згідно з точкою зору П. Сорокіна, є ключовою умовою як внутрішнього світу особи, так і світу міжнародного – «Коли їх єдність, засвоєння і гармонія слабшають... збільшуються шанси міжнародної або цивільної війни» [2].

Сучасній епосі властиві важкі втрати і глибокі потрясіння. Світ переповнений незліченними проявами зла, такими, як тероризм, вбивства, алкоголізм, наркоманія, розкрадання людей, сексуальна розпуста, розпад сімей, корупція і так далі. Більше того, з кожним роком збільшується кількість «гарячих точок» на карті світу, все частіше виникають міжнаціональні, міжетнічні, геополітичні конфлікти.

Масштаб їх постійно росте, а держави, на території яких сталися серйозні геополітичні зміни, вже не можуть від них оправитися і відновити адекватні громадські, політичні і правові стосунки. Варто згадати приклад Лівії : країна, що була однією з найуспішніших у арабському світі, перетворилася на місце битви численних, анархічно налагоджених, угруповань. Яскравими прикладами можуть стати Ірак, Афганістан, Сербія, Сирія, Україна.

Невідворотність подібних геополітичних конфліктів говорить про те, що звичні методи їх купірування вже не працюють. В той же час можна спостерігати практично повну відсутність ціннісного змісту дій у учасників конфліктів: прикриваючись маскою доброчесності, люди таємно або відкрито переслідують виключно свої фінансові або владні цілі [3].

Проте ціннісна стійкість, незмінність (період нормального розвитку аксіосфери) не є сутнісними характеристиками сучасної культури. Сучасний етап розвитку культури в термінології парадигмального підходу можна охарактеризувати як «екстра-ординарний період». Процеси, що відбуваються в сучасній культурі, свідчать про розгортання глобальної ціннісної кризи, що включає зміну ціннісної основи життєдіяльності людини, зміну системи цінностей.

У соціальних і гуманітарних науках активно досліджуються кризові явища, що ведуть до різкої зміни системи цінностей. Соціолог Н.И. Лапін виділяє різні форми прояву

ціннісної кризи. Так, наприклад, соціальний і культурний кризи діють в соціумі одночасно і тісно взаємодіють один з одним [4].

Найважливішого значення в сучасних умовах набуває проблема виявлення причин, що викликають кризові явища. Будь-які соціальні потрясіння, тим більше потрясіння глобального характеру, які проходять через душу людини, залишаючи в ній слід і утворюючи якийсь новий початок в духовній організації. Тому можна сказати, що однією з головних причин сучасної ціннісної кризи є те, що процес «спресованих» в часі соціокультурних змін сприймається кожною людиною як особиста проблема. Випробовуване більшістю населення Світу упродовж ряду років стан постійної психічної напруги, джерела якої безпосереднім чином пов'язані з несприятливими економічними і соціальними умовами, призводить до психічного і психологічному особовому дискомфорту, підвищенню рівня тривожності в суспільстві. Ці тенденції проявляються в психологічній формі ціннісного відношення, обумовленій емоційним переживанням на рівні буденно-практичної свідомості. Процес хворобливого емоційного сприйняття дійсності часто супроводжується руйнуванням ціннісного світу особи, переламом духовно-моральних орієнтирів, що є найнебезпечнішим результатом ціннісної кризи [5].

На вершині аксіосфери як завжди знаходиться традиційний тріумвірат цінностей – цінність сім'ї, дружби і любові; за останні роки їх положення в ієрархії цінностей не лише не ослабіло, а ще більше затвердилося. Така висока позиція в ціннісній ієрархії суспільства традиційних цінностей пояснюється тим, що завжди сім'я, особисте життя було і залишається для більшості людей основним осередком їх духовних і фізичних сил і часто є тим єдиним рятівним острівцем, де можливо знайти захист від соціальної і психологічної напруги, що постійно посилюється.

На одному з центральних місць в ієрархії екзистенціальних цінностей в суспільній свідомості людини стабільно знаходиться цінність свободи, яку розуміють в якості життєво необхідної цінності. Об'єктивний факт знаходження на вершині аксіосфери цінності свободи пояснюється тим, що мрія про свободу здавна жила в народів, приречених історією на багатовікову залежність. Проте, слід зауважити, що свобода усвідомлюється в понятті як цінність, в силу існуючих традицій і особливостей менталітету; не як політична або правова цінність (свобода волевиявлення, свобода слова і тому подібне), а саме як важливо необхідна цінність, причому розуміння свободи в країні, що не жила впродовж усієї своєї історії в умовах свободи, дуже специфічно.

Можна сказати, що духовні цінності завжди виступали і продовжують виступати довготривалими орієнтирами і життєвими правилами, в яких бачиться внутрішній світ людини і без яких чоловік існувати не може.

Ситуація ціннісної кризи зовсім не означає поголовного краху традиційних цінностей, в сучасній культурі, разом з традиційними цінностями, існують і нові цінності, формування відбувається відповідно до поняття екстраординарного періоду розвитку аксіосфери. Початок ХХІ ст. ознаменований рухом людства до інформаційного суспільства, характерні риси якого – індивідуалізація і глобалізація інформаційних процесів, які сприяють формуванню цінностей світу віртуальних можливостей і форм.

Окрім вказаних цінностей, в період екологічної кризи, зростає значущість екологічних цінностей, які придбавають екзистенціальний сенс [6].

На підтвердження своїх аргументів я привожу слова відомого сучасного філософа В.С. Стьопина: «Ми втратили старі життєві орієнтири і шукаємо нові. Сьогодні, як ніколи гостро, коштує питання про вироблення нових життєвих орієнтирів, покликаних забезпечити вихід з глобальних криз і входження людства в новий, посттехногенний цикл цивілізаційного розвитку. Пошук таких орієнтирів йде в усій світовій філософії, хоча доки можна говорити лише про окремі перспективні ідеї» [7].

Ціннісний підхід є одним з ключових методологічних підходів, здатних виявити унікальність національних культур, конфігурацію в них універсального і унікального, що сприяє розкриттю найбільш оптимальних шляхів і можливостей міжкультурного діалогу, спрямованого на взаєморозуміння і співпрацю. Найбільш оптимальним в розумінні цінностей виявляється її визначення як стосунки осмислення, оцінювання людиною

навколишнього світу, себе, груп. Саме таке бачення здається нам найбільш прийнятним для культурології, оскільки воно відкриває можливості [8].

Список використаних джерел

1. Цінність / Лісовий В. // філософський енциклопедичний словник ; за ред.. В.І. Шинкарука. – К.: Абрис, 2002. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://shron.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf С.707-708.
2. Курбатов В.И. Современная западная социология: Аналитический обзор концепций/ учеб. пособие / В.И. Курбатов. – Ростов н/Д., 2007. – 416 с.
3. <http://sociosphera.com/publication/conference/2015/82/>
4. Лапин Н.И. Как чувствуют себя, к чему стремятся граждане России / Н.И. Лапин // Социологические исследования. – 2008. – № 6. – с. 78–87.
5. Зубец В.М. Два типа ценностных изменений / В.М. Зубец // Философские науки. – 2008. – № 4. – С. 69–74.
6. Ценности-традиции и аксиологическая парадигма современности. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://works.doklad.ru/view/PLORA5oVHAc/all.html>
7. Канаева Л. Ещё раз о резонансной природе парадигмы / Л. Канаева // Высшее образование в России. – 2008. – № 2. – С. 54–57.
8. Усовская Э. А. Аксиологическая парадигма в исследованиях культуры / Вести Института современных знаний им. А. М. Широкова, г. Минск. – 2011. – №4. – С.41-46.

Руденко І. М., к. ф. н., голова циклової комісії гуманітарних дисциплін

Полтавський коледж нафти і газу
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Сьогодні характеризується фундаментальними трансформаціями у всіх сферах суспільного буття. Динаміка прийшла на зміну статиці. Речі, що репрезентують традиційність, незмінність змісту, структури та форм знань утрачують актуальність і значимість. Усе це вимагає становлення нового типу людини – творчої, ініціативної особистості з інноваційним типом мислення, здатної генерувати нове знання та адаптуватися до змін, що відбуваються навколо неї. Мова йде про інноваторів як людей, які можуть не лише сприймати та запам'ятовувати значний обсяг інформації, але й вибудовувати нові ідеї.

У науковій літературі проблема осмислення інноваційної особистості є досить актуальною. Ю. Козелецький характеризує інноватора як суб'єкта, котрий здатний «використовувати власні знання, вміє альтернативно та гнучко мислити, робить ризиковані вчинки» [3, с. 60]. На думку С.А. Смирнова, інноваційна людина здійснює пошук нових знань, формує різнобічні погляди на світ і власне місце у ньому, переосмислює існуючі теорії, істини тощо [7]. І.М. Предборська відзначає, що інноваторами є такі особистості, які постійно перебувають у стані творчого пошуку та здатні самостійно приймати нешаблонні рішення. Творчість, винахідливість є архетипом для інноваційної людини [6]. Подібні міркування належать С.А. Ганабі, яка характеризує інноваторів як суб'єктів, здатних «швидко та гнучко адаптуватися до мінливих реалій, демонструють здатність передбачати, а можливо, і попереджувати негативні та деструктивні процеси» [2, с. 135].

До ключових компетенцій інноваційної особистості сучасні науковці відносять: здатність до постійного самовдосконалення, самонавчання, підвищення професійного рівня, прагнення до освоєння нового, критичне мислення, креативність, вміння працювати

самостійно та в команді, готовність до роботи у конкурентному середовищі, прагнення і здатність опанувати сучасну техніку та технології, нові форми й методи організації праці, гнучкість мислення, цілеспрямованість, сумлінність, працьовитість, високий рівень володіння іноземними мовами як комунікативним інструментом для забезпечення продуктивної участі у процесах глобалізації.

Вітчизняні вчені доводять, що становлення інноваційної особистості слід пов'язувати насамперед з освітньою галуззю, що потребує модернізації. По-перше, система освіти має бути орієнтована на формування конкурентоспроможних викладачів, науковців, студентів як майбутніх фахівців. При цьому вища освіта у перспективі повинна бути інтегрована з наукою. Цьому має сприяти забезпечення викладачами активної участі студентів у науково-дослідній діяльності, спрямованої на вирішення перспективних завдань, що слугуватимуть інноваційному розвитку країни. Фундаментальним завданням сучасної освітньої парадигми має стати розвиток системи безперервної освіти, створення умов для здійснення перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців. Серйозні вимоги, на думку В.Г. Кременя, мають бути висунуті до змісту інноваційної освіти. Зокрема, визначальною особливістю освітньої системи має бути відхід від акценту запам'ятовування значної кількості фактів до зростання значимості методологічних знань, креативних навичок, що є необхідними умовами мисленнєвої діяльності людини та самостійного аналізу інформації. *«Вчитися тому, як вчитися, як трансформувати інформацію в нові знання, в конкретні пропозиції – все це більш важливе, ніж запам'ятовування конкретної інформації. В цій новій парадигмі найбільш головне – це здатність шукати і знаходити нову, потрібну, актуальну інформацію, яка відповідає вимогам часу»* [4, с. 51-52]. Істотного значення надавалося втіленню у процес викладання та засвоєння знань інноваційних педагогічних технологій, доповнених сучасними засобами трансляції знання. Зокрема, використання комп'ютерної техніки, мультимедіа й Інтернету, як доводить В.Г. Кремень, перетворює навчання у цікавий і ефективний процес.

По-друге, слід створити умови для формування об'єктів інноваційної інфраструктури (інноваційні парки, технопарки, інкубатори, технополіси), що сприятимуть засвоєнню молоддю навичок інноваційної діяльності як цілеспрямованого процесу внесення змін у суспільне буття. Перспективним для нашої держави є створення технологічних парків на базі провідних університетів України. Це дозволить залучати ресурси (трудові та технічні) вищих навчальних закладів для реалізації інноваційних проектів, сприятиме ґрунтовній підготовці фахівців за провідними векторами науки й техніки.

По-третє, необхідно розробити систему стимулювання інноваційної активності молоді. Студенти, беручи участь у різноманітних конкурсах, олімпіадах, конференціях, інноваційних проектах та демонструючи значні наукові досягнення, мають відчувати підтримку з боку держави. У цьому відношенні можемо звернутися до іноземного досвіду. Наприклад, у Великобританії активізація інноваційної діяльності молоді здійснюється шляхом реалізації програм підтримки інноваційної активності (Mercia, Connect, Enterprise Fellowshipscheme, Medici). Одним із найбільш дієвих заходів було створення у 2001 р. Фонду інновацій вищої школи з фінансуванням у розмірі 140 млн. ф. ст. на три роки, що дозволило реалізувати триєдине завдання вищої школи Великобританії – наукові дослідження, навчання, інновації. За сприяння даного Фонду, а також із використанням можливостей Регіонального інноваційного фонду було започатковано діяльність Університетських інноваційних центрів, створених для сприяння трансферу технологій між вищими навчальними закладами і промисловістю [5]. До подібної практики вдається Німеччина, уряд якої здійснює фінансування наукових проектів з метою підтримки наукових досліджень в університетах [1].

По-четверте, варто подбати про забезпечення престижу наукової, інноваційної діяльності. Талановиті викладачі вищих навчальних закладів, будучи науковим потенціалом країни, через низьку оплату праці все частіше виїжджають за кордон або працюють у бізнесових структурах. Як результат, це може привести до втрати можливості вузів готувати кваліфікованих фахівців. Такі тенденції ставлять під сумнів економічний розвиток України у майбутньому. У зв'язку з цим, уряд має подбати, аби повернути

престиж науковій, інноваційній діяльності. Для прикладу, уряд Великобританії, будучи стурбованим таким явищем як «brain drain» (відпливом вчених із власних університетів) надав університетам 4 млн. ф. ст. для підвищення заробітної плати викладачам.

Отже, становлення інноваційної особистості є вимогою часу. Саме людина з інноваційним типом мислення здатна продукувати нові ідеї, знання, віднаходити шляхи для вирішення нестандартних завдань, а також пристосовуватися до змін, якими охоплені усі сфери суспільного життя. Формування інноваторів здатна забезпечити сучасна прогресивна система освіти, спрямована на розвиток творчого потенціалу молоді. Тому першочерговим завданням держави має стати модернізація освітньої системи, враховуючи позитивний досвід іноземних країн. Лише за такої умови наша держава здатна зайняти гідне місце у конкурентному світі.

Список використаних джерел

1. Білан В.І. Інноваційна сфера Німеччини: тенденції розвитку та шляхи використання прогресивного досвіду для України / В.І. Білан // Наукові праці КНТУ. Серія «Економічні науки». – 2010. – Вип. 17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_17_ekon/stat_17/69.pdf
2. Ганаба С.А. Инновационный человек как цель современного образовательного дискурса / С.А. Ганаба // Социосфера. – 2013. – № 3. – С.134-140.
3. Козелецкий Ю. Человек многомерный / Юзеф Козелецкий. – К. : Лыбидь, 1991. – 244 с.
4. Кремень В.Г. Людина перед викликом глобалізації: творчість, людина, освіта / Василь Григорович Кремень // Феномен Інновації: освіта, суспільство, культура : монографія / [за ред. В.Г. Кременя]. – К., 2008. – С. 10–57.
5. Леонтьев Л.И. О формах и методах стимулирования инновационной деятельности / Л.И. Леонтьев [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.uran.ru/rasrabotki/report_leontiev_li/r.htm.
6. Предборська І.М. Філософські основи нової парадигми освіти / І.М. Предборська // Філософські абрисы сучасної освіти : монографія / Предборська І.М., Вишинська Г.В., Гайденко В.О., Гамрецька Г.С. [та ін.] ; за заг. ред. І.М. Предборської. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – С. 21–29.
7. Смирнов С.А. Практикуемые модели социально-гуманитарного образования / С.А. Смирнов // Преподавание социально-гуманитарных дисциплин в вузах России: состояние, проблемы, перспективы. – М. : Логос, 2001. – С. 51–58.

Сільвестрова О. Ю., к. філос. н.,
доц. кафедри філософії, політології та права

Луцький національний технічний університет

ФІЛОСОФСЬКІ ПОШУКИ ЯК СПРОБА ЗНАХОДЖЕННЯ ІСТИНИ

У своєму розвитку філософія постійно здійснює пошуки відповідей на «вічні» світоглядні питання, серед яких і проблема істини, її формування та розуміння. Відповідь на них із необхідністю пов'язується із питанням про сутність самої людини та з процесом пізнання. Фактично, філософія виступає одним із основних способів осмислення не лише природи, суспільства, а й буття індивіда, бо вона сприяє визначенню буттєвості людини в світі, більше того, формує питання смислу на всезагальному рівні. Долучаючись до пошуків сенсу людства, особі легше відшукати смисл власного життя не лише, щоб визначитися, для чого вона живе, але й зрозуміти, що є життя в різних його вимірах.

Кожна епоха, кожне покоління в межах власного осмислення і самореалізації намагаються відповісти на питання – в чому секрети притягальності філософії? Замислюючись над ним, людина свідомо чи інтуїтивно зазначає, що філософія

безпосередньо не має користі, але водночас вона виступає своєрідним «володарюючим знанням», що виходить із осмислення природи, суспільства і людини. «Філософія є філософствуванням», – писав М. Хайдеггер [5, с. 327–344].

Множинність філософських позицій обумовлює таку ж кількість відповідей. Індивідуальні, часові, просторові, соціальні, економічні, моральні, релігійні та інші тлумачення відображають той чи інший образ істини, багатогранність та неоднозначність людських позицій. Однак теоретична думка не задовольняється окремими позиціями, а прагне й шукає відповіді в цілому. Осмислення, усвідомлення та реалізація цілей виводить людину з ілюзорного відображення, вказуючи шлях до істини та свободи. І вся багатогранність філософських позицій так чи інакше пов'язана із соціальною історією в її часових та просторових вимірах та постійних діалогах. Основні форми світорозуміння, світосприймання та відображення можуть бути тривалими і тимчасовими, сприйматися чи заперечуватися, але вони завжди є в наявності [1, с. 53–56].

Філософію відрізняє від інших наук рівень пошуковості, і саме це сприяє розумінню таємниць ще не розгаданого, де істина знаходиться в єдності із заблудженням, але з потенційними можливостями її «розгорнути». «Якщо люди не усвідомлять, в якому напрямку вони рухаються, то вони схаменуться лише тоді, коли вже буде занадто пізно, а їхня доля буде остаточно приреченою. На жаль, переважна більшість не усвідомлює, куди вона йде» [4, с. 137–138].

Людина завжди була і буде в центрі філософських пошуків. Але в результаті багатовікової інтелектуальної роботи реально сформувалася і загроза існуванню самого людства. Одвічні пошуки мудрості досить часто бувають оформлені як «немудра мудрість», яка хоч і пов'язана з пошуками істини, але не розкриває суть справи. Окрім того, залишається відкритим питання: «Що таке мудрість?» і «Що таке істина?» Самі філософи відповідають на них по-різному. Як зазначав Й. Фіхте, навіть між дійсними філософськими письменниками навряд чи знайдеться півдюжини таких, які б знали, що таке філософія [3, с. 5].

Перераховуючи ті чи інші якості людини, філософи все ж приходять до висновку, що є в ній визначальні і принципово значимі якості. Наприклад, розумність, в наших характеристиках, притаманна лише людині, яка «володіє» суспільною працею, опануванням складних форм соціального життя, сформувала різні світи культури тощо. Отже, у людини є постійні та специфічні ознаки, але питання полягає тому, в якій мірі вони орієнтовані на відкриття «таємниць людини» в цілому?

Головною метою пізнання виступають «постійні пошуки» істини, проблем сенсу буття на основі критичного і скептичного осмислення сущого, того, що є в наявності. І все ж центральне місце у них пошуках займає проблема «Людина – Світ». У цьому сенс і призначення філософії, коли вона виступає за своєю сутністю «незацікавленою діяльністю», орієнтованою на істину, а не на утилітарну активність задля оволодіння речами. Філософія межує з усіма сферами духовної культури, базуючись на «трьох китах»: Людина, Природа, Суспільство. З іншої сторони є й багатовікова традиція протилежного варіанту саморефлексії, що проявляє непримиримість до філософсько-історичного пізнання істини та хибності, яка стала надзвичайно популярною як у філософських, так і в нефілософських колах з середини ХХ ст. Так, за словами А. Л. Нікіфорова «найвищим обов'язком філософії» повинен бути «не пошук загальних і значимих істин, а формування і висловлювання особистого погляду на світ та ставлення до нього» [2, с. 296–326].

Отже, до філософсько-історичного вчення не можна підходити із загальними вимірами, що сформувалися при знайомстві з нефілософськими знаннями. Подібний підхід з використанням традицій, критеріїв, стандартів, що сформувалися при вивченні окремих природничих наук може звести філософське знання до рівня окремої науки. Але всупереч цій негації, непрофесійного заперечення філософії, вона понад дві з половиною тисячі років продовжує існувати і активно відображати складність всієї духовності. Виступаючи філософсько-історичною парадигмою, вона в специфічних формах здійснює осмислення людиною свого взаємовідношення зі світом, природою та суспільством.

Список використаних джерел

1. Історія філософії в її зв'язку з освітою [Текст] : підручник / [Г. І. Волинка, В. І. Гусєв, Н. Г. Мозгова та ін.] ; за ред. Г. І. Волинки. – Київ : Каравелла, 2006. – 479 с.
2. Никифоров А. Л. Философия как личный опыт / А. Л. Никифоров // *Заблуждающийся разум?: Многообразие вненаучного знания* : [ред., сост. И. Т. Касавин]. – М.: Политиздат, 1990. – 464 с.
3. Фихте И. Г. Ясное как солнце сообщение широкой публике о подлинной сущности новейшей философии / И. Г. Фихте // *Сочинения в 2 т.* – Т. 1. – СПб.: Мирфил, 1993. – 687 с.
4. Фромм Еріх. Революція надії [Текст] / Еріх Фромм. – К.: Либідь, 1996 // *Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія* / Упоряд. Віталій Лях. – 384 с.
5. Хайдеггер М. *Время и бытие: Статьи и выступления* / М. Хайдеггер ; [Пер. с нем.]. – М.: Республика, 1993. – 447 с.

Секція 2. Політологія.

Демократизація суспільства в контексті політичної модернізації: методологічні пріоритети

Orest Boichuk, doktorant
Podkarpacki Uniwersytet Narodowy imienia Wasyla Stafanyka

WYMIANA NAUKOWCÓW I STUDENTÓW

Świat na początku XXI wieku charakteryzuje się intensywnym rozwojem procesów integracyjnych, które potrzebują odpowiedniej formy organizacyjnej. Współczesny tendencji demokratyczne wymagają od obywatela nie tylko aktywności politycznej, ale są potrzebne zrozumienia własnej roli i swojego znaczenia dla społeczeństwa. Dla tego, naszym zdaniem, proces integracyjny zależy od wprowadzenia reguł i standardów europejskich w dziedzinie edukacji i nauki. Koniecznością tego procesu i tego kierunku zostanie wzrost kultury europejskiej tożsamości i integracji Ukrainy do ogólnoeuropejskiej przestrzeni edukacyjnej i naukowej.

Dzisiejszość wymaga od elity naukowej i edukacyjnej Ukrainy i Polski znaleźć mechanizmów i możliwości zbliżenia obuch społeczeństw. Więc, elita tworze, mianowicie naukowa, ogólny wizerunek, o narodzie sąsiednim, o jego historii i kulturze, w świadomości swojego narodu.

Za pomocą prowadzenia i organizacji wspólnych konferencji, okrągłych stołów, debat panelowych, napisania wspólnego widzenia przeszłości, tworze się obraz w społeczeństwie sąsiednim. Dla tego rola wspólnych naukowych i edukacyjnych wymian i kontaktów posiada ważne znaczenie. Przez naukową i edukacyjną współpracę odbywa się integracja Ukrainy w przestrzeń naukową i edukacyjną UE.

Dla tego jest ważne zbadać poziom i jakość kontaktów w tej sferze i dać ocenę i odpowiedź na pytanie o jakości organizacji w tej dziedzinie.

Uważamy, że oprócz współpracy politycznej, jest ważna i jakości współpracy na poziomie społecznym. Jak już zostało napisano wyższe, właśnie współpraca w tym wymiarze wspiera podolaniu wzajemnych kompleksów i prowadzi w przeszłości do stworzenia przestrzeni towarzyskiej między oboma narodami.

Były Minister Edukacji i Nauki Ukrainy S. Kwit pisał: „Edukacja, szkolnictwo wyższe i nauka mają kluczowe znaczenie w budowaniu obywatelskiego społeczeństwa i gospodarki kraju. To także ważne obszary współpracy między sąsiednimi państwami. Wymiana studentów, naukowców, wspólne prowadzenie badań, to przede wszystkim dzielenie się doświadczeniami, ale to również podkreślanie sąsiedzkich więzi.» [1]. Warto dodać że to nie tylko podkreślanie stosunków sąsiedzkich, ale również pogłębienie tych relacji.

Podstawowym dokumentem, jak było napisano jest Układ od 1992 rok. Według tej umowy w artykule 14 wpisane warunki rozwoju międzypaństwowej współpracy w naukowej i edukacyjnej dziedzinie. Według niego, współpraca edukacyjna i naukowa oznacza kontakty między szkołami, placówkami naukowymi, uczelniami, łącznie z sferze wymiany naukowców, wykładowców, studentów, doktorantów. Oprócz tego wpisane zostały i możliwości prowadzenia wspólnych naukowo-badawczych projektów. W tej umowie także zaznaczano możliwości podpisania innych ustaw między odrębnymi ministerstwami i placówkami naukowymi. [2]

Chcemy podkreślić, że w tej ustawie zostało tylko określone kolejny zamiary o współpracy w tej dziedzinie. Ale szczególnych aspektów tej współpracy nie było określono.

Kolejnym etapem w kierunku rozwoju współpracy naukowej stało podpisanie Protokołu współpracy naukowej między NAN Ukrainy i Komitetem badań naukowych Polski w 1994 roku. [3, s.31]. W ramach tej współpracy w połowie 1995 roku istniały 85 umów o wspólnych badaniach naukowych, w których wzięło udział 39 ukraińskich i 62 polski placówki naukowe. [3, s. 36]

W tym roku Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego Polski ogłosiło, że do 24 kwietnia 2017 r. koordynatorzy polsko-ukraińskich projektów badawczych w dziedzinach nauk humanistycznych, przyrodniczych, technicznych i ścisłych mogą zgłaszać te projekty do polsko-ukraińskiej umowy o współpracy w dziedzinach nauki i technologii z 1993 r. Pozwoli to uzyskać środki na sfinansowanie polsko-ukraińskiej wymiany naukowej w latach 2017-2018, w szczególności zaś na pokrycie kosztów podróży i pobytów naukowców polskich na Ukrainie. Skala wymiany była dotychczas nie mała. W 2014 r. aż 120 uczelni ukraińskich współpracowało z uniwersytetami polskimi, zaś Polska Akademia Nauk prowadziła z Narodową Akademią Nauk Ukrainy ok. 50 wspólnych projektów. [4]

U wrześniu 1995 roku została podpisania kolejna Ustawa współpracy między Ministerstwem edukacji Narodowej Polski i Ukrainy. [5]

W marcu 1996 roku do Ukrainy przyjechał z oficjalną wizytą Minister Edukacji Polski Jerzy Wiatr. Strony omówili się o podpisaniu kolejnej ustawy między ministerstwami. Ta ustawa została podpisana w 2001 roku. Negocjacji trwały pięć lat.

Porozumienie o współpracy między Ministrem Edukacji Narodowej RP a Ministerstwem Oświaty i Nauki Ukrainy podpisane 2 lipca 2001 r. w Górowie Haweckim. W ramach tego Traktatu w roku akademickim 2017/2018 prowadzona będzie wymiana w zakresie:

- studia częściowe/semestralne 10 osób;
- staże naukowo-badawcze dla pracowników naukowo-dydaktycznych 40 osobomiesięcy.

Zgłoszenia kandydatów następują za pośrednictwem uczelni macierzystych nadzorowanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Realizacja studiów częściowych/semestralnych i staży naukowo-badawczych w uczelniach ukraińskich nadzorowanych przez Ministra Oświaty i Nauki Ukrainy.

Kandydatom strony polskiej przyjętym przez stronę ukraińską stypendium wypłaca zgłaszający tj. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. [6]

Takie ogłoszenie jest i stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Ukrainy. [7] Od czasu podpisania umowy do dzisiaj w wymianie wzięli ponad 150 studentów i ponad 20 doktorantów z obu państw.

Bibliografia

1. Analiza współpracy uczelni polskich i ukraińskich na tle porównania systemów szkolnictwa wyższego. Wnioski i rekomendacje Pod redakcją Jerzego Woynickiego Warszawa
2. Договір між Республікою Польща і Україною про добросусідство, дружні відносини і співробітництво (18.05. 1992 р.) http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/616_172
3. Стрільчук Л. В., Стрільчук В. В. Інституційні складові українсько- польських гуманітарних взаємин і співробітництва / Л. В. Стрільчук, В. В. Стрільчук: монографія. – Луцьк: Волинські старожитності, 2013. – 258 с.
4. Wymiana naukowa z Ukrainą nie dla wszystkich? <https://forumakademickie.pl/dominik-szulc-4/>

5. Стрільчук В. В. Україна – Польща: транскордонне співробітництво у культурній сфері (90-ті роки ХХ – початок ХХІ століття) http://shron.chtyvo.org.ua/Strilchuk_Vitalii/Ukraina_Polscha_transkordonne_spivrobotnytstvo_u_kulturnii_sferi_90-ti_roky_KhKh_pochatok_KhKhI_s.pdf
6. Biuro uznawalności wykształcenia i wymiany międzynarodowej. <http://buwiwm.edu.pl/informacje/>
7. Таблиця угод. <http://mon.gov.ua/activity/mizhnarodni-zvyazki/stipendijni-ta-grantovi-mozhливosti/tabliczya-ugod/>

Orest Boichuk, doktorant
Podkarpacki Uniwersytet Narodowy imienia Wasyla Stafanyka
Iryna Hryniuk, doktorant
Iwano-Frankiwski Narodowy Techniczny Uniwersytet Ropy Naftowej i Gazu

STOSUNKI POLSKO-UKRAIŃSKI PO REWOLUCJI GODNOŚCI: WYMIAR SPOŁECZNY

Polska jest niezmiennie postrzegana przez Ukrainę jako największy adwokat jej dążeń do integracji z Unią Europejską oraz jako partner, którego doświadczenia z głębokim reformowaniem państwa po upadku komunizmu są bardzo cenne. [1]

Szczerze mówiąc, period po upadku reżymu Janukowycza, można nazwać jednym z atrakcyjniejszych w stosunkach dwustronnych. Za ostatni trzy lata obyło się nie mało spotkań na poziomie najwyższym politycznym. Chociaż i były wydarzenia, które pogorszyły stan stosunków dwustronnych.

W końcu 2014 roku Petro Poroszenko zrobił pierwszą wizytę do Polski na stanowisku Prezydenta. Chociaż jeszcze przed inauguracją oficjalną, po wyborach prezydenckich Petro Poroszenko, miał wizytę do Polski. Doradca Prezydenta RP w sprawach międzynarodowych powiedział, że pierwsza wizyta zagraniczna Poroszenki jest uznaniem wkładu Polski w transformacje demokratyczne na Ukrainie. Warto jeszcze dodać, że to także jest potwierdzeniem ważności stosunków ukraińsko-polskich. Chociaż, w tej chwili już był rozwiązany konflikt ukraiński-rosyjski, i Poroszenko szukał poparcie z pośród członków UE. Ale i wtedy to jest potwierdzenie roli Polski i stosunków bilateralnych dla Ukrainy. Już czwartego czerwca Prezydent Komorowski powiedział o Ukrainie kolejny rzeczy: „Nie może być wolności bez solidarności z Ukrainą.» [2], tym samym potwierdził ważność Ukrainy w polityce zagranicznej Polski. W analizie stosunków bilateralnych, zawsze jest ważna pierwsza wizyta nowego Prezydenta. Pierwsza wizyta zawsze potwierdza ważność krajów w polityce zagranicznej Prezydenta.

Jeżeli chodzi o wizytę od grudnia 2014 roku, to wtedy Poroszenko wystąpił przed wspólnym posiedzeniem obuch izb parlamentu polskiego. Oceniając stan stosunków dwustronnych Poroszenko powiedział, że „współpraca polsko-ukraińska jest przykładem współdziałań twórczych i konstruktywnych» [2], tym samym kolejny raz potwierdził ważność tych stosunków.

W trakcie stosunków porewolucyjnych jeszcze było kilka wizyt na poziomie prezydenckim jako ze strony polskiej tak i ze strony ukraińskiej.

Oprócz tego w tych stosunkach odbyło się jeszcze jedno wydarzenia, które spowodowało pogorszenia stosunków bilateralnych. Chodzi o to, że po prostu nie jest do końca jasne, dla czego to zrobiono. W ciągu 25 lat było podpisano nie mało deklaracji z talkiem motywem, które oddawały hołd ofiarom wydarzeń na Wołyniu. Przypomnimy o Deklaracje Prezydentów, Uchwałach obuch Parlamentów, i wreszcie o listach o przebaczeniach.

Te listę były jak i od elit Polskich tak od elit ukraińskich.

Zaczynał się ta lista „Tragedie przeszłego potrzebują pokuty. Natychmiast, wykorzystanie wspólnego bólu w rozrachunkach politycznych zrobi wzajemne zarzuty bez konicznymi» [3]. Tak zostało napisano w Liście od elit ukraińskich. Dopiero istnieją nasze

narody, dotąd będą bolały rany historyczne. Ale będą istnieli nasze narody, dopiero wtedy, jeżeli, mimo przeszłości, nauczymy się traktować siebie wzajemnie jako jednakowe bracia» [3]. Tutaj zostało wpisane dążenie do wspólnej przyszłości i współpracy towarzyskiej.

W liście odpowiedzi na tą listę od Polaków zostało napisano: „Dziękujemy za waszą listę i prosimy przebaczenia za krzywdy» [4], co jeszcze raz potwierdziło o porozumieniu między elitami polsko-ukraińskimi. Te listy zostały podpisane przez wybitnych osób jako ukraińskich, mianowicie L. Krawczuka, W. Juszczenki, tak i przez wybitnych Polaków, mianowicie A. Kwaśniewskiego, L. Wałęsy, B. Komorowskiego, A. Olechowskiego, A. Rotefeldę, R. Sikorskiego, P. Kowalę, G. Schetyny. Wszyscy oni wykorzystali formułę – „przebaczamy i prosimy przebaczenia «.

Ale warto odznaczyć, że jest różnica między osobami z polskiej strony i ukraińskiej. Jeżeli popatrzeć na spis osób, to ze strony polskiej jest więcej ludzi, którzy mają potężny wpływ jako na politykę tak i na społeczeństwo niż ze strony ukraińskiej. Chociaż może to spowodowano tym, że był napisana lista ze strony 40 intelektualistów ukraińskich, która nie była dokładnie wzięta pod uwagę. [5]

Pytanie ukraińsko-polskie i ukraińsko-polskich stosunków zawsze było i będzie ciekawe, jako dla historyków, polityków w obuch państwach tak dla zwykłych obywateli po obie stronne granic.

Podsumowując, można powiedzieć kolejne rzeczy. Stosunki dla obuch krajów są krytycznie ważne i mają długą historię. W ostatnich trzech latach ta współpraca ma niezwykle wysoki poziom w płaszczyźnie politycznej. Warto tylko zwrócić na ilość wizyt na poziomie najwyższym z obuch stron.

Ale oprócz wysokiej i bardzo aktywnej współpracy politycznej, one mają w sobie jeszcze sporo nie rozwiązanych problemów, mianowicie w sferze pamięci historycznej.

W ciągu 26 lat między Ukrainą i Polską zostało podpisano więcej niż 150 umów dwustronnych, ale one miały tylko stosunek w większości do spraw gospodarczych, chociaż i były te umowy, które miałyby nadać wsparcie na rozwiązanie trudnych pytań.

Oprócz tego te stosunki nie są konsekwentny i w ciągu 26 lat w nich zawsze było miejsce dla upadku i wzrostu, nawet więcej, w ramach jednego roku, były uchwały które spowodowały upadek w tych stosunkach po tym były wizyty na poziomie najwyższym.

W opiniach polityków, elit naukowych i społecznych jako ukraińskich tak polskich zawsze były nie konsekwentne zdania według polityki swojego sąsiada. Nawet więcej te opinie miały wpływ na strategiczną wiedzę roli swojego sąsiada w polityce zagranicznej. . Ale w krajach demokratycznych to jest sprawą normalną.

Sprawą, która wyzywa obawy jest to, że w trakcie 25 lata był bardzo niski poziom współpracy między społeczeństwami. Chodzi o to, kiedy jest współpraca na poziomie społecznym, to zmiana we władze spowoduje tylko zmiany na poziomie politycznym, ale relacji i opór propagandzie politycznej w tych społeczeństwach i ta współpraca będzie dalej miała szansę na sukces.

Bibliografia

1. Komorowski podpisał ustawę o ratyfikacji umowy stowarzyszeniowej UE-Ukraina. „Polska największym adwokatem Ukrainy w UE». <http://www.tvp.info/18102177/prezydent-komoro>
2. Сучасний етап українсько-польських відносин: дискурс взаємодії (2013 – 2014 pp.). <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/suchasni-eta-ukrajinsko-polskikh-vidnosin-diskurs/>
3. Українці знову просять прощення за волинь. <http://www.istpravda.com.ua/short/2016/06/3/149102/>
4. Поляки просять в українців вибачення за історичні кривди. <http://www.istpravda.com.ua/short/2016/07/4/149125/>
5. Звернення без відповіді. http://zaxid.net/news/showNews.do?zvernennya_bez_vidpovidi&objectId=1395003

ОБГРУНТУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕЇ П. КУЛІШЕМ

Перша спроба теоретичного формування і філософського осмислення української ідеї з'являється саме в документах Кирило-Мефодіївського товариства. Аналіз останніх показує, що українську ідею в жодному випадку братчики не розглядали як месіанську. Кирило-мефодіївцям чужий був комплекс винятковості українського народу, позаяк вони не бачили можливості її виправдання ні в релігійній, ні в культуро-історичній способи.

Український народ – частина слов'янства, наділена індивідуальними рисами. Він покликаний виконати свою місію, але не щодо всього людства а тільки стосовно слов'янства, в межах виключно слов'янського світу. Ця місія визначається не божественним промислом, а історичними традиціями народу.

Утвердження ідеалу свободи і рівності слов'янських народів – ось у чому вбачають кирило-мефодіївці служіння, покликання, місію України. Отже, утвердження ідеалу свободи й рівності – перша складова української ідеї.

Характерною особливістю світоглядної установки кирило-мефодіївців було те, що ідею України вони осмислювали винятково в контексті ідеї панславізму. Під останнім розуміли об'єднання всіх слов'ян в одну сім'ю, яка буде надихатися любов'ю до людства і розвивати християнські правила життя, вносячи тим самим новий елемент, новий імпульс у всесвітній поступ. Вищим покликанням, ідеєю слов'ян, на думку братчиків, було і залишається поширення мирної землеробської цивілізації, людинолюбивих моральних понять.

Наступна ознака української ідеї задекларована й обгрунтована кирило-мефодіївцями – її історичність, не есхатологічність. Для братчиків було очевидним, що українська самосвідомість наскрізь історична. Українська нація завжди жила своєю історією. Сучасне без минулого для українця позбавлене сенсу, позаяк останнє реально присутнє у сьогодні. Саме на традиції ґрунтується та внутрішня сила духу народу, яку кирило-мефодіївці схильні були перетворювати на засадничий принцип власної філософії історії, вважаючи, що в історика на першому плані має бути діяльна сила людської душі, а не результати її діяльності. Звідси теза Костомарова про необхідність вивчення життя людей, їхніх звичаїв та психіки як про головну мету історичної науки.

Для кирило-мефодіївців національне відродження – це перед усім відродження духовне, адже народи, згідно з Кулішем, різняться ідеалом, який сповнює душу народу всім, чим живе цілий народ як збірна особистість. Ідеал – це народне знамення, яке переходить у спадок від покоління до покоління.

Пошук «заглушеної, замовчаної, утаюваної істини народу» (Куліш) вважали за своє завдання речники української ідеї, починаючи з 40-х років XIX століття. Знайти цю істину означало для них осягнути сенс і зміст ідеї. Для кирило-мефодіївців українська ідея – це утвердження того світобачення, світосприймання, світовідчуття, які виробив у собі український народ упродовж власної історії і якими визначається спосіб його буття.

Серед братчиків слід виділити П. Куліша, у якого, до речі, вперше з'являється поняття «українська ідея». Він намагається виробити ідеологічну програму для українського народу. Мріючи про розбудову державності України, він уявляв бажане майбутнє свого народу – рівного з іншими народами у федеративній організації народів тогочасної Росії. Він наполягав на ідеї рівноправного єднання Росії і України, виступав проти шовіністичної політики Росії щодо України.

Україна, вважав П. Куліш, має прагнути до розумної організації свого суспільного життя на засадах просвітительських і християнських ідеалів справедливості, соціально-класової згоди і братерства. Світоглядні позиції і творча діяльність П. Куліша мали ліберально-поміркований просвітницько-культурний характер. Він головним завданням вважав піднесення культурно-духовного рівня свого народу як основи для майбутнього мирного будівництва української державності.

П. Куліш намагається показати, що внутрішнім, національним фактором, який ослаблює Україну, є відсутність об'єднуючої злагоди між різними соціальними силами. На його думку, в умовах національного поневолення велика енергія народу втрачалась на самовиживання, на боротьбу за існування. П. Куліш наголошував на потребі врятування і плекання двох святих української нації, що зазнають трагічних випробувань і втрат історичної пам'яті народу та його мови.

У Кулишеві концепції українського менталітету, національного духу, сутності національного характеру першорядними прикметами вважаються природжена духовність народу, вірність традиціям селянського укладу життя, чуттєвість, емоційність культури, її селянськість. Ідеалом щасливого влаштування життя українця Куліш уявляв «тихий рай» хліборобського хутірною побуту, по-россоїтськи протиставляючи його зіпсованості міської цивілізації.

Ідеї кирило-мефодіївців стали тим підґрунтям, на якому виріс увесь український рух, зорієнтований на осягнення особливостей світогляду українського народу, в межах якого тільки й могла постати українська ідея з усією її специфічністю й індивідуальною неповторністю. Особливий вплив на подальший розвиток української суспільної думки справила та спадщина братчиків, де обґрунтовувалася відмінність між українським та російським менталітетами і пов'язаного з ними прагнення до різних типів громадського життя.

Старосоцкая Е. В., преподаватель

УО «БГСХ» г. Горки

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕХОДА К ДЕМОКРАТИИ В СОВРЕМЕННОЙ АНГЛО-АМЕРИКАНСКОЙ ПОЛИТОЛОГИИ

Изучение условий и предпосылок демократии имеет давнюю традицию, восходящую к Аристотелю, который связывал различия политических устройств с социальными условиями, а именно, с соотношением сил богатых, бедных и средних слоев населения в том или ином полисе. Французский политический философ XIX в. де Токвиль основное внимание уделял равенству возможностей. Он считал, что широкое распределение богатств и особенно земельной собственности, а также знаний создали благоприятные условия для утверждения демократии в Америке.

Современная западная политология, и в частности англо-американская, продолжает эту традицию, обращая основное внимание на социально-экономические, политические и культурные предпосылки демократии. В 50-е гг. на Западе возникла теория модернизации. Она исходит из того, что общественные институты в отставших в своем развитии странах должны эволюционировать в сторону современных форм, воплощенных в западных демократиях.

Инкелс А. и Смитс Д., авторы более поздней теории модернизации, считают, что современные ценности, включающие универсализм, который подразумевает, что все равны перед законом и рынком, веру в успех, ориентацию на будущее, а также равенство и доверие, означающее, что все имеют право на участие в принятии решений, могут способствовать экономическому и политическому прогрессу, утверждению в итоге жизнеспособной демократии. В конце 60-х гг. теория модернизации подверглась суровой критике. Хантингтон С. обратил внимание на то, что в модернизирующихся обществах политическое участие развивается быстрее политической институционализации. Особенно это характерно для стран, где ожидания улучшения материального положения не совпадают с возможностями экономического роста. Молодые демократические институты слабы и не справляются с обобщением требований мобилизованных новых политических групп, которые в силу этого ищут нелегитимных каналов достижения своих требований. По мнению Хантингтона, экономическая и социальная модернизация не обязательно ведет к

появлению современных политических институтов. Напротив, нередко она приводит к политическому упадку [3, с. 17;21].

Значительная часть политологов Запада связывает предпосылки демократии не с модернизацией вообще, а с определенным ее типом – капиталистической модернизацией. Капитализм и демократия развивались бок о бок как части общего процесса, направленного против неравенства, тирании, меркантилизма феодального общества. Оба стремились к освобождению человека из мертвенных объятий ограничений, навязанных традициями, к ослаблению власти, базирующейся на статусе, происхождении человека. Капиталистической, и демократической традиции свойственны некоторые общие ценности: преданность свободе и индивидуализму, ограничение власти правительства, равенство граждан перед законом, рационализм.

Вполне очевидной является также связь демократии с рынком. Свобода рынка – возможность распоряжаться собственностью или трудом, невзирая на статус, – основывается на демократических гражданских правах, и наоборот, демократия способствует развитию рыночных отношений. «Экономические свободы без политических непрочны, поскольку свободные в экономическом отношении граждане вскоре начинают требовать политических свобод... С другой стороны, государство, не признающее ограниченности своей власти в экономической области, неизбежно разрушает свободы в политической сфере» [1, с. 15].

С точки зрения американских ученых Г. Макклоски и Дж. Заллера, не ограничивающихся описанием «демократическо-капиталистического консенсуса», а исследующих противоречивое единство этих явлений. «Конфликты в отношениях между демократией и рыночной экономикой вытекают из различных перспектив этих двух традиций. Капитализм в первую очередь заинтересован в максимизации частного дохода, в то время как демократия своей целью видит максимизацию свободы, равенства и общественного блага» [4, с. 7]. Капитализм оценивает каждого человека в соответствии с тем, насколько дефицитен его талант, какой вклад он вносит в производство. Демократия же применяет единственный в своем роде, но приблизительно эквивалентный критерий ко всем людям. Капитализм утверждает, что свободный рынок есть не только наиболее эффективный, но и справедливый механизм распределения материальных благ и услуг. Демократия же защищает право большинства народа в случае необходимости смягчить социальные и экономические бедствия путем ограничения рыночного механизма. Макклоски и Заллер считают, что противоречие капитализма и демократии можно разрешить путем формирования соответствующей политической культуры и социализации политических элит.

Большое внимание современная англо-американская политология уделяет политическим предпосылкам демократии. По мнению английского политолога У. Корнхаузера, зарождение демократии возможно только в плюралистических обществах, основанных на балансе классов и религиозных групп, объединяющихся в многочисленные конкурирующие между собой организации. Д. Растро связывает продвижение к демократии с наличием национального единства, с сознательным усвоением политиками и электоратом демократических принципов, легализацией социальных конфликтов [2, с. 12].

По мнению сторонников плюралистической школы политологии, в демократическом обществе неизбежна определенная напряженность в отношениях между политическим участием граждан и консенсусом основных социальных сил по ключевым вопросам общественного устройства. Плюралистическая демократия поэтому всегда предполагает нахождение и поддержание баланса между властью и ответственностью граждан и руководителей. По мнению Г. Алмонда и С. Вербы, разрешить это противоречие помогает «гражданская культура». Она ограничивает активное политическое участие масс, одновременно поддерживая на высоком уровне его потенциал. Осознание гражданами необходимости власти демократических элит требует от них относительной пассивности, невовлеченности в сферу компетенции правительства, почтительности к властям. С другой стороны, гражданская культура предполагает высокий уровень компетентности граждан в политических вопросах, их готовность участвовать в политической жизни. Демократия обеспечивает механизм такого участия. Это, в свою очередь, является источником давления

на правящую еліту, вимуштає єє бить відповідальною перед громадянами. Алмонд і Верба підчеркують, що там, де політична культура і політична структура знаходяться в дисбалансі, нестабільність общества неизбежна. В то же время они не настаивают, что политическая культура определяет политическую структуру.

Таким образом, в англо-американской политологии выработан целый ряд подходов к анализу предпосылок демократии. Наиболее плодотворными, на наш взгляд, являются комплексные исследования этой проблемы, включающие анализ социально-экономических, политических и политико-культурных моментов. Разработанные в рамках плюралистической школы компаративные методы исследований процессов демократизации могут при определенной адаптации применяться для изучения политических процессов.

Список используемой литературы

1. Новак М. Дух демократического капитализма / М. Новак. – Минск, 1997. – 544 с.
2. Ростоу Д.А. Переходы к демократии: попытка динамической модели /Д.А. Ростоу // Полис. – 1996. – № 5. – С. 5-15.
3. Хантингтон С.П. Политический порядок в меняющихся обществах / С.П. Хантингтон. – СПб. – 2004. – 480 с.
4. McClosky H., Zaller J. The American Ethos: Public Attitudes toward Capitalism and Democracy. Cambridge. – 1984. – 358 p.

Секція 3. Правознавство.

Система права як складова частина соціосфери

Дараганова Н. В., к.ю.н., доцент
Київський національний торговельно-економічний університет

КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ: АДМІНІСТРАТИВНИЙ АСПЕКТ

Залежно від того, в якій системі здійснюється управління – механічній, біологічній чи соціальній, у науці адміністративного права вже достатньо типовою та поширеною є класифікація управління на три його види: 1) технічне управління – тобто управління технікою, механізмами, машинами; 2) біологічне управління – управління живими організмами рослин і тварин та 3) соціальне управління – управління соціальними процесами, людьми та колективами.

Соціальне управління, вважаємо, можна визначити, як вид управління, що здійснюється всередині людського суспільства і якому притаманний цілеспрямований вплив суб'єкта (людини/колективу, що мають відповідні повноваження) на об'єкт управління (людину/колектив, що діють/забезпечують функціонування певної сфери) з метою впорядкування, збереження, удосконалення, розвитку та ефективних дій останнього.

Соціальне управління має всі ті риси, що й управління загалом (наприклад те, що воно є складною динамічною системою, яка складається з певних елементів, об'єднаних за спільною ознакою, що перебувають у постійному взаємозв'язку між собою; має цілеспрямований, характер; здійснюється для забезпечення впорядкування, стабільності, збереження якісної специфіки та ефективного розвитку соціальних систем тощо). Крім того, соціальне управління володіє й рядом специфічних рис, до яких належить насамперед те, що цей вид управління здійснюється всередині людського суспільства, його суб'єктом та об'єктом є суспільство та його інтереси; також соціальне управління має за мету упорядкувати соціально значимі процеси суспільного буття, а також і те, що це управління має власний особливий механізм реалізації поставленої мети.

Доводиться констатувати, що й досі у науковців-адміністративістів не склалося

єдиної думки як щодо складових частин соціального управління, так і щодо критеріїв їх поділу. Природно, що саме множинність об'єктів соціального управління і впливає на множинність видів соціального управління. І за цим критерієм Л. В. Коваль виділяє такі його різновиди, як: державне управління і самоврядування, громадське та внутрішньо-організаційне (апаратне), економічне й військове, політичне та церковне, сімейне управління. Кожен з названих видів має автономний характер, оскільки містить свій власний окремий об'єкт управлінського впливу, специфічну правову базу або своєрідний організаційний порядок функціонування, відповідальність тощо [1, с. 24–25].

Натомість Д. М. Лук'янець обрав критерієм поділу соціального управління такий критерій, як ознака характеру діяльності суб'єктів управління. За цим критерієм науковцем здійснено поділ соціального управління на такі види: державне управління (суб'єкт управління – держава, її органи); самоврядне, або муніципальне управління (суб'єкт управління – органи місцевого самоврядування); громадське управління (суб'єкт управління – органи громадських організацій), інших об'єднань громадян; корпоративне управління (суб'єкт управління – органи господарських товариств та об'єднань підприємств) [2, с. 54–56]. Провідниками цієї точки зору виступають і деякі інші науковці, наприклад, А. В. Омельченко, на думку якого класифікація видів соціального управління за ознакою правового статусу та характеру діяльності суб'єктів управління на означені чотири види є однією з найпоширеніших [3, с. 19].

З погляду В. Я. Малиновського, соціальне управління утворює декілька видів управління, які органічно виходять з влади: політичне, судове, економічне, духовне, корпоративне, сімейне. Кожен з цих видів має свій власний окремий об'єкт управлінського впливу, специфічну правову базу, організаційний порядок функціонування, відповідальність та ін. [4, с. 193–194].

Можна наводити й інші приклади диференціації соціального управління, що пропонуються у наукових джерелах, та при всій повазі до різних точок зору науковців з цього приводу, на наш погляд, найбільш узагальнюючими на сьогодні є твердження сучасних філософів – Ю. В. Бех та А. І. Слепцова про те, що з позицій юридичної науки в основі первісного підходу до структуризації соціального управління доцільно використовувати такий критерій, як «пріоритет інтересів», оскільки саме останній використовується як один із критеріїв при виділенні публічного і приватного права. На цій підставі соціальне управління поділяється на: а) управління, здійснюване з метою реалізації публічних (загальних) інтересів, чи публічне управління; б) управління, здійснюване з метою реалізації корпоративних інтересів, чи корпоративне управління; в) управління, здійснюване з метою реалізації приватних інтересів, чи приватне управління, враховуючи, що найбільш рельєфними юридичними супутниками зазначених видів соціального управління є: адміністративне право – для публічного управління; корпоративне право – для корпоративного управління; цивільне право – для приватного управління [5, с. 181].

Висновки. З урахуванням зазначеного вище, вважаємо, що для адміністративного права найбільш доцільним та узагальнюючим критерієм структуризації соціального управління є зазначений вище критерій «пріоритету інтересів». За цим критерієм соціальне управління структурується на такі три підвиди, як: 1) публічне управління; 2) корпоративне управління; в) приватне управління.

Список використаних джерел

1. Коваль Л. В. Управління як об'єкт адміністративно-правового регулювання // Адміністративне право : курс лекцій для студентів юрид. вузів та факультетів / Л. В. Коваль. – К. : Вентурі., 1998. – 3-є видання. – 208 с.
2. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у двох томах : Т. 1. Загальна частина / ред. колегія : В. Б. Авер'янов (голова). – К. : Видавництво «Юридична думка», 2004. – 584 с.
3. Омельченко А. В. Організаційно-правові засади недержавного управління зовнішньоекономічною діяльністю в Україні / А. В. Омельченко // Адвокат. – 2011. – № 4(127). – С. 19.

4. Малиновський В. Я. Соціальне управління / В. Я. Малиновський // Словник термінів і понять з державного управління. – К. : Атіка, 2005. – С. 193–194.

5. Бех Ю. В. Рефлексія когнітивних чинників формування загальної теорії управління: генезис, природа, організаційна свідомість, світогляд і культура // Філософські проблеми сучасного управління складними системами : ідеї, принципи і моделі : монографія / Ю. В. Бех, А. І. Слепцов. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 405 с.

Дорошенко І. А., аспірант кафедри менеджменту та маркетингу

Луцький національний технічний університет

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПРАВА ЯК ЧАСТИНИ СОЦІОСФЕРИ

Соціосфера – це частина географічної оболонки, що включає до свого складу усе людство та освоєну у ході різноманітних видів діяльності частину природного середовища. Появу соціосфери пов'язують з початком нашої епохи – ери Християнства – доби націоналізму як продовження еволюціоналізму. [1]

Соціосфера активно розвивалася впродовж цих років та продовжує рости разом зі збільшенням кількості населення та сферою людського впливу. Безперечно, що це стало можливим завдяки системі права, яка виникла внаслідок людських потреб в урегульованості та впорядкованості суспільного життя. Саме система права дозволила побудувати суспільство таким, яким воно є зараз. Без цієї системи суспільство не змогло б існувати.

Система права виникла та розвивалася разом з соціосферою та повністю відображала її розвиток. Для порівняння розглянемо декілька історичних епох.

В епоху Античності право визначалося римськими юристами в абстрактних поняттях природного права, яке базувалося на справедливості. Принципами права вважалися: чесно жити самому (*honeste vivere*), не ображати іншого і кожному віддавати належне. Проте в умовах реального життя норми природного права зберігали свою силу лише щодо вільних, на рабів правові норми не поширювалися.

Для епохи Середньовіччя характерним є те, що єдиного та рівного для всіх правосуддя не існувало. Головним суддею вважався король. Але на місцях функції суддів часто виконували його уповноважені. Так, у Франкській державі на судових засіданнях головували графи. Кожен суспільний стан мав спеціальні суди та особливе правосуддя. Справи духовних осіб розглядалися в церковних судах. Конфлікти й суперечки між городянами розв'язував міський трибунал. Залежні селяни підлягали суду сеньйора. Долю благородного васала мав право вершити тільки суд, де засідателі були рівні йому за статусом. Система покарань епохи Середньовіччя вирізнялася особливою жорстокістю. Її основу становили тілесні покарання, що призводили до каліцтв. Навіть засуджених до страти часто піддавали катуванням і мукам. У цілому можна сказати, що судова система середньовічної Європи була недосконалою і далекою від норм християнської моралі.

Сучасна система права – це сукупність чинних принципів і норм права, якій притаманні єдність, узгодженість, диференціація і згрупованість норм у відносно самостійні структурні утворення (інститути, галузі та підгалузі права). [2] Це вже не примітивна сукупність правил і норм, не декілька папірців зібраних до купи, не збірка заповідей, складених однією людиною. Це система, яка формувалася впродовж багатьох років і продовжує розвиватись разом з суспільством та соціумом.

Варто зазначити, що крім поняття «система права» існує також «правова система». Ці два поняття слід розрізняти. Поняття «правова система» ширше ніж поняття «система права». Система права є складовим елементом правової системи. Вона відображує не всю сукупність правових явищ, а тільки внутрішню будову права як сукупність правових норм.

На даний час нараховується більше десяти галузей систем права: конституційне, цивільне, адміністративне, фінансове, трудове, сімейне, земельне, екологічне, кримінальне,

цивільно-процесуальне та кримінально-процесуальне. Кожна галузь містить в собі систему юридичних норм, які регулюють певну сферу суспільних відносин. Розглянемо деякі галузі детальніше.

Конституційне право – це система принципів і норм конституції, які закріплюють основи суспільного і державного ладу, форму правління і державного устрою, механізм здійснення державної влади, правове становище особи.

Фінансове право – це галузь публічного права, предметом якого є норми, що регулюють державні фінанси.

Кримінальне право – система правових норм, які охороняють від злочинних посягань на права і свободи людини і громадянина, конституційний лад, усі види власності тощо, установлюючи міру кримінальної відповідальності за їх вчинення.

Сімейне право – це галузь, норми якої регулюють особисті і майнові відносини, що впливають із шлюбу та належності до сім'ї.

Трудове право – це сукупність правових норм, які регулюють відносини між роботодавцем і працівниками. [2]

Галузі системи права також можуть містити підгалузі (наприклад, цивільне право має підгалузі: право власності, зобов'язальне право, спадкове право, авторське право та ін.). Те, що раніше було одним цілим, зараз поділене за певними критеріями (предмет та метод правового регулювання) та має чітку структуру, яку легко сприймати. Я впевнений, що надалі кількість галузей та підгалузей буде збільшуватися та продовжувати поділ, адже суспільство не зупиняється в розвитку та постійно відкриває нові горизонти, які потребують правового регулювання.

Існують також інші структурні елементи системи права:

- *Норма права* – «цеглинка» системи права, первинний компонент, який визнає і охороняє держава, і з якого складаються інститути і галузі права. Вона носить загальний характер, тобто вона не припиняє свою дію після одноразового застосування, а діє постійно і безперервно.

- *Інститут права* – це відокремлена група правових норм, які регулюють однорідні суспільні відносини конкретного виду. Інститут права є першим рівнем поєднання правових норм. Інститут права регулює окремі сторони суспільного життя і характеризується певними властивостями, а саме: регулятивністю, предметністю та галузевістю.

Зрозуміло, що кожна держава має свою національну правову систему, яка є частиною її соціальної системи. Правова система тієї чи іншої країни має свою специфіку, структуру, мету, відносини. Вона формувалася у визначений історичний період, внаслідок певних історичних подій та характеризується притаманними лише їй національними особливостями. Також дуже велику роль відіграє менталітет. Проте в наш час, в епоху глобалізації ці відмінності стають незначними, та місцями взагалі стираються. Людство черпає знання, набутий досвід та найдієвіші методики в інших. Таким чином система права постійно розвивається, хоча і залишається стабільною та надійною, забезпечуючи суспільству збереження та стабілізацію його головних відносин.

Список використаних джерел

1. Соціосфера [Електронний ресурс] – Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Режим доступу: – <https://uk.wikipedia.org/wiki/Соціосфера>.

2. Система права [Електронний ресурс] – Вікіпедія. Вільна енциклопедія. Режим доступу: – https://uk.wikipedia.org/wiki/Система_права.

ОБРАННЯ ЗА КОНКУРСОМ

Переосмислення правового регулювання трудових відносин змінює підхід до підготовки кадрів, підвищення їхньої кваліфікації для здобуття додаткових професійних навичок, що є необхідною умовою сьогодення при вдосконаленні трудової функції працівника. У проекті Трудового кодексу в ст. 322 передбачено таке право на професійну підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації. Оцінюючи ділові якості працівника, який володіє спеціальним статусом, роботодавець найбільш повно регламентує процедуру працевлаштування на рівні структурного підрозділу шляхом конкурсу, тестування, згідно ст.23 проекту ТКУ; самостійно визначає необхідність підвищення його трудової кваліфікації, а, власне, ділових якостей, що регулюється колективним або ж трудовим договором. У зазначеній ч.3 ст.25 проекту ТКУ наголошується, що вибір на зайняття робочого місця здійснюється на конкурсних засадах, передбачених не тільки законодавством чи колективним договором, а й нормативними актами роботодавця. Відповідно, розширюються і можливості фізичної особи щодо реалізації своїх трудових прав. У ст. 21 проекту ТКУ передбачено, що працівник має право на рівні можливості та на рівне ставлення до нього при вирішенні питання щодо професійного зростання. Суспільство забезпечує свободу працівника для повного самовираження і свободу роботодавця, не допускаючи беззаконня, обмеження прав і інтересів до інших осіб в даних відносинах. Чим більші повноваження щодо регулювання трудових відносин має роботодавець, тим більші можливості захисту працівниками своїх прав. Конституція України залишається основним джерелом трудового права. Проте, у сучасних умовах важливого значення набуває чітке окреслення конституційного поняття права на працю, основних положень про регулювання трудових відносин. Якщо суб'єкти права потрапляють в ситуації, де неможлива повноцінна реалізація і захист їхніх трудових інтересів, то, відповідно, вони знаходяться поза правовим полем в частині перевірки і оцінки ділових якостей.

Розглянемо конкурсну процедуру призначення керівників державних і комунальних закладів культури. Відповідно до статті 21 пункту 2 Закону України «Про культуру» призначення на керівні посади здійснюється на конкурсній основі та укладання контракту. Кандидатів на посаду керівника визначає конкурсна комісія за результатами відкритого конкурсного добору. Керівником державного чи комунального закладу культури може бути особа з вищою освітою, яка володіє діловими і моральними якостями, освітнім і професійним рівнем при виконанні відповідних обов'язків. Слід зазначити, що допоміжними критеріями під час голосування на користь кандидатів виступають: післядипломна освіта у галузі управління; ступінь магістра бізнес-адміністрування чи магістра державного управління; науковий ступінь кандидата наук, доктора наук або доктора філософії; досвід роботи на керівних посадах; володіння іноземними мовами; досвід з розробки і реалізації інвестиційних та інноваційних проектів; ділова репутація [3].

Конкурс включає наступні етапи, як:

- оголошення органом управління його проведення;
- формування складу конкурсної комісії;
- подання кандидатами на посаду відповідних документів;
- конкурсний добір на посаду керівника закладу культури;
- призначення органом управління керівника державного чи комунального закладу культури.

Конкурсна комісія на першому своєму засіданні розглядає документи кандидатів на відповідність кваліфікаційним вимогам. Якщо особа не відповідає ним, то відповідно до статті 21 пункту 1 Закону України «Про культуру» вона не допускається до участі в доборі.

Вимоги до діяльності керівника, критерії оцінки його праці, заходи відповідальності за неналежне виконання роботи прописані у контракті [3].

Вітчизняне трудове законодавство виділяє конкурс як один із видів оцінки ділових якостей працівника. Ретельно відібрані найкращі компетентні працівники з професійними навичками, індивідуальними здібностями, інтеграційними ідеями сприятимуть одержанню максимального ефекту безпосередньо на виробництві та в управлінні трудовими ресурсами і процесами. Головним внутрішнім чинником розвитку суспільно-трудова правовідносин з професійної підготовки і підвищення кваліфікації – є просування особи «нагору», тобто виконання нею певної трудової функції на основі обрання на відповідну посаду. Такому обранню передують згода громадянина прийняти участь у конкурсі. Зазначимо, що в Україні правове регулювання трудових відносин здійснюється на основі укладання трудового договору. У статті 3 КЗпП встановлено регулювання трудових відносин працівників підприємств, організацій, установ незалежно від виду діяльності і галузей, трудовим договором з фізичними особами [1]. Тому до конкурсу звертаються тоді, коли є потреба у необхідності модифікації, отримання високих виробничих результатів за рахунок професійного добору кадрів та управління персоналом компетентними керівниками. У трудовому праві конкурс розглядається як нормативно регламентований процес відбору претендентів на вакантні посади на підставі оцінювання їхніх освітньо-кваліфікаційних характеристик і ділових якостей з метою раціонального використання персоналу, розвитку трудових правовідносин. Виходячи з рішення колегіального органу організації, роботодавець укладає трудовий договір з працівником, обраним на посаду за конкурсом. Отже, конкурсний відбір передують трудовому договору. Важливо зазначити, що трудовий договір укладається у формі контракту. З моменту підписання його особою, вона фактично починає виконувати свої зобов'язання.

Прийняті в останні роки нормативно-правові акти спрямовуються на регламентацію процедури конкурсного відбору. В Постанові Кабінету Міністрів від 25 березня 2016 р. № 246 « Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби» йдеться про проведення конкурсу для виявлення професійної компетенції, знань, вмінь, навичок, моральних і ділових якостей кандидата на вакантну посаду державної служби. Наголошується на дотриманні принципів законності, прозорості, відповідності методів тестування, узгодженості застосування методів тестування, справедливого процесу відбору.

Підставою для його проведення є ст. 22 Закону України «Про державну службу», яка встановлює порядок проведення процедури конкурсу для забезпечення рівного доступу громадян України до державної служби [2]. Актом державного органу створюється конкурсна комісія. В організації є положення про конкурс, конкурсний відбір, який полягає в оцінці професійного рівня та відповідності кваліфікаційним вимогам працівника до якості роботи з використанням наступних методів оцінки професійних і особистих характеристик кандидатів, як: індивідуальна бесіда, анкетування, проведення дискусії, тестування з питань, пов'язаних з виконанням посадових обов'язків державного службовця.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю: чинне законодавство із змінами та допов. На 18 січня 2017 р.: Офіц. текст. - К.: Алерта, 2017.- 98с.
2. Про державну службу: Закон України №889-УІІ від 10 грудня 2015р. // ВВР України. Із зм. і доп., від 6 грудня 2016.- № 4.
3. Про культуру: Закон України №2778-УІ від 14 грудня 2010 р. // ВВР України, 2011.- № 24.

Рубец С. Г.,
заведующий кафедрой мелиоративных и строительных машин, доцент
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»,
факультет механизации сельского хозяйства

Кулько Е. И.,
старший преподаватель кафедры истории и педагогики
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»,
факультет бизнеса и права

ПРАВОВАЯ КУЛЬТУРА В ИСТОРИЧЕСКОМ КОНТЕКСТЕ

Правовая культура – это качество правовой жизни общества и степень гарантированности государством и обществом прав и свобод человека, а также знание, понимание и соблюдение права каждым отдельным членом общества. Под правовой культурой мы понимаем «определённый уровень правового мышления и чувств восприятия правовой действительности», а также «надлежащую степень знания населением законов и высокий уровень уважения норм права, их авторитета» [3, с.6].

Формирование правовой культуры – сложный длительный процесс, затрагивающий все стороны общественной жизни. Средствами формирования являются пропаганда права, развитие у граждан юридических знаний, практическое укрепление законности, наличие сильной юридической науки, совершенствование системы правовых актов, которое достигается благодаря наличию в государстве демократичной, эффективной конституции и высокому правовому и технико-юридическому качеству законов и подзаконных актов.

Люди издревне создавали и утверждали законы. Первые из дошедших до нас – законы Хаммурапи (1792 - 1750 гг. до н.э.). Мы не имеем сведений об отношении к ним живших тогда людей. Но, однако, можно утверждать, что законы обладали силой оружия, силой государства [4, с. 34-35]. И ещё – авторитетом богов. Например, в представлении древних египтян правду, справедливость и правосудие олицетворяла богиня Маат. Судьи считались её жрецами. Древнеиндийские законы Ману, мифического бога – прародителя людей, представляют собой смесь норм обычного права, моральных норм, религиозных предписаний. Естественно, что люди по-разному относились к праву в зависимости от того, какое место занимали на общественной лестнице. Следовательно, различной по содержанию была их правовая культура. Вместе с тем, понимая несовершенство права, ещё в древние времена мудрые люди отмечали полезность многих законов для установления порядка, безопасности государства, развития хозяйства. И то государство, в котором граждане повиновались законам, могло избежать внутренних войн. В Элладе граждане, достигшие совершеннолетия, давали клятву в единомыслии: «И я буду слушаться властей... и повиноваться установленным законам... И если кто –нибудь будет отменять законы или не повиноваться им, я не допущу этого, но буду защищать их один и вместе со всеми» [1, с. 25-26]. Всё это свидетельствует о высоком уровне правовой культуры древних цивилизаций.

Правовая культура феодального общества формировалась под влиянием религии и обычаев, ритуалов. Библейские тексты имели силу закона. Средневековое население было безграмотно. Люди верили в различные знамения, чудесные исцеления, видения. В судопроизводстве часто применялся «божий суд», который в действительности означал победу сильного над тем, кто послабее. В качестве права выступала сила. Убийство на поединке, во время турнира, не считалось преступлением. Правым оказывался не тот, кто поступил справедливо, а тот, кто вышел победителем. Иногда насилие принимало обличив закона. «В самом деле, – писал французский просветитель Ж.-Ж. Руссо, – первый из законов – это лишь бесполезное средство, придуманное неглубокими умами, чтобы заменить страхом то уважение, которого они не могут добиться иным путём» [2, с. 78-79].

В буржуазный период правоведы поднимали вопрос о расхождении в самом содержании права. По их мнению, право должно было включать в себя правду,

справедливость и свободу не только во внешних проявлениях, но и во внутренних, т.е. народ должен не только выполнять свои обязанности, но и понимать их необходимость, признавать их. Трудно было внедрить веру в непогрешимость и справедливость права. Народ понимал свои обязанности лишь по отношению к общине. Вне её он видел насилие над собой, принуждение. «...Вопиющая несправедливость одной части законов вызывала в нём презрение к другой. Полное неравенство перед судом убило в нём в самом зародыше уважение к законности. Народ, к какому бы классу он ни принадлежал, нарушает закон всюду, где он может сделать это безнаказанно; точно так же поступает правительство. Это тяжело и печально для нашего времени...». Вот такую безотрадную характеристику правовой неорганизованности дал Герцен.

Изначально право играло незначительную роль в духовном и культурном развитии интеллигенции, состоящей из людей, которые ни индивидуально, ни социально не были воспитаны. По мнению Б. А. Кистяковского, «...интеллигенция никогда не уважала права, никогда не видела в нём ценности; из всех культурных ценностей право находилось у неё в большом загоне» [5, с. 161]. Не могло быть и речи о формировании прочного правосознания и правовой культуры. В связи с этим выдающиеся мыслители XIX в. предлагали развить правовую сознательность посредством разработки правовых идей в литературе. Можно заметить, что в идейном развитии интеллигенции не участвовала ни одна правовая идея, так как она не была отражена в литературе. Право признавалось неотъемлемой частью культуры.

Подобного не было в развитии российской правовой культуры. При университетах создавались юридические факультеты, открывались юридические высшие учебные заведения, но ни один из представителей преподавательского состава этих заведений не издал ни книг, ни статей, ни даже правовых этюдов, которые бы имели широкое общественное значение и влияли бы на правосознание людей. В области правовых идей работали Б. Чичерин и В. Соловьёв, но им не удалось оказать значительного влияния на умы интеллигенции. Многие правовые идеи настоящего времени заимствованы. Но их мало заимствовать, их надо было пережить.

Исходя из всего этого, можно судить о недостаточно высокой правовой культуре граждан. История развития права показывает, что долгое время интерес к правовым идеям отсутствовал. Накоплен небольшой запас работ по этой теме, и потому она актуальна в настоящий момент. В настоящее время существует масса проблем в процессе формирования правовой культуры. Это, в первую очередь, правовая безграмотность населения, сложный процесс правотворчества, нередкое противоречие нормативно-правовых актов реальной действительности и, как следствие, правовой нигилизм, отрицание нравственных принципов. Для разрешения этих и других проблем необходимо целенаправленная политика государства на повышения уровня правовой культуры общества через процессы правотворчества, законодательного процесса, а также средств массовой информации, художественной литературы, кино и искусство. Формирование позитивного отношения к закону, праву, знание гражданами своих прав и обязанностей перед государством и обществом является основными задачами в процессе формирования правовой культуры.

Список использованных источников

1. Васильев, В.А. Юридическая психология / В.А.Васильев. - СПб.: Питер Ком, 1998. - 656 с.
2. Нерсесянц, В.С. История политических и правовых учений: учеб. / под ред. В.С. Нерсесянца. - М., 2000. - 324 с.
3. Никитин, А.Ф. «Что такое правовая культура» / А.Ф.Никитин. - М.: «Просвещение», 1988. - 145 с.
4. Черниловский, З.М. Хрестоматия по всеобщей истории государства и права / под ред. З.М. Черниловского. - М., 1996. - 410 с.
5. Якушев, А.В. Теория государства и права / А.В.Якушев. - М.: «Издательства ПРИОР», 2000. - 315 с.

КОНКУРЕНЦІЇ НОРМ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ У РОЗВИТКУ ДЖЕРЕЛ ТРУДОВОГО ПРАВА

Джерела права – це єдине «місце перебування» правових норм, резервуар, у якому юридичні норми перебувають і з якого ми їх «черпаємо» [1, с. 76]. Тобто джерела права є документальним способом вираження і закріплення норм права, надання їм юридичного, загальнообов'язкового значення, які виходять від держави або визнаються нею офіційно [2, с.102-103].

Чинне вітчизняне трудове законодавство формується із значної кількості правових норм: законів, указів, постанов уряду, низки відомчих актів і актів локального регулювання. Усі вони різною мірою визначають поведінку людей у процесі трудової діяльності і регулюють суспільні відносини, які становлять предмет трудового права.

Джерелам трудового права притаманні ряд особливостей [3, с.100-101]:

1) У трудовому праві, крім актів, виданих на державному (централізованому) рівні, широко застосовуються локально-правові акти, які розробляються й ухвалюються безпосередньо на підприємствах, в установах, організаціях. Такі акти забезпечують найефективнішу дію трудового законодавства щодо конкретних умов виробництва.

2) Значне місце серед джерел трудового права належить відомчим актам, які сприяють правильному і однозначному застосуванню трудового права.

3) Для джерел трудового права характерна наявність нормативних актів, які мають так званий конститутивний характер. Ці акти самі не забезпечують регулювання трудових відносин, а передбачають прийняття на їх основі локальних актів, які й виконують регулятивну функцію.

4) Трудове право має значний ступінь диференціації у правовому регулюванні трудових відносин залежно від умов виробництва, кліматичних умов, суб'єктних ознак і соціальних груп працівників тощо. Загальна тенденція, спрямованість регулювання тих чи інших відносин зафіксована у загальному (основному, генеральному) приписі, зміст якого розкривається набором взаємопов'язаних, взаємозумовлених спеціальних норм. Зазначене завдання, природно, не може виконати одна спеціальна норма. Її реалізація можлива шляхом комплексної взаємодії подібних норм, що зумовлено багаторівневістю і різнохарактерністю суспільних відносин, які становлять предмет трудового права. Відповідно, кожна окремо взята спеціальна норма у процесі правового регулювання обов'язково пов'язана із декількома такими ж нормами. Разом із тим, кожна із спеціальних норм тісно взаємодіє із загальними приписами, які регулюють родові відносини в цілому.

Як бачимо, у системі джерел трудового права є акти загального і спеціального трудового законодавства із різною сферою дії, акти прийняті на державному і на локальному рівні. Крім того, вищеперераховані особливості дають можливість говорити про конкуренцію норм у сфері трудового права.

А.Е. Арзуманян виділяє характерні риси конкуренції правових норм: 1) між конкуруючими нормами існує тісний зв'язок і взаємодія; 2) вони передбачають ознаки одних і тих же правовідносин; 3) як за об'ємом, так і за змістом ці норми співпадають, але це співпадання часткове, оскільки якщо б воно було повним, ці норми не відрізнялися б одна від одної [4, с.14].

Зазначене явище, на наше переконання, зумовлене тенденцією подальшого розвитку трудового права у нових соціально-економічних умовах, серед яких можна виділити такі: 1) розширення і поглиблення диференціації правового регулювання праці; 2) посилення правової захищеності працівників; 3) розширення колективно-договірного й індивідуально-договірного регулювання трудових відносин; 4) встановлення в централізованому законодавстві рівня гарантій, які можуть без обмежень підвищуватись у бік покращення становища працівника [5, с. 39].

З огляду на усе вищевикладене, пропонуємо під конкуренцією норм трудового права розуміти процес регулювання трудових і тісно пов'язаних із ними відносин двома чи декількома нормами, які не суперечать одна одній, містять ознаки цих відносин, але відрізняються між собою об'ємом і змістом, а пріоритетність їх реалізації залежить від законодавчого визначення чи визначається тими, хто застосовує останні у кожному конкретному випадку.

Список використаних джерел

1. Алексеев С.С. Право: азбука – теория – философия: Опыт комплексного исследования / С.С. Алексеев. – М.: Статут, 1999. –
2. Болотіна Н.Б. Трудове право України: Підручник / Н.Б. Болотіна. – К. : Вікар, 2006. – 725с.
3. Трудове право України: Академічний курс: Підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / П.Д. Пилипенко, В.Я. Буряк, З.Я. Козак та ін.: За ред. П.Д. Пилипенка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 544с.
4. Арзуманян А.Э. Конкуренция норм российского права: вопросы теории и практики : Автореф. дисс. науч. степ. канд. юрид. наук по специальности 12.00.01. – теория и история права и государства; история учений о праве и государстве / Арам Єдварович Арзуманян . – Саратов, 2009. – 29с.
5. Гусов К.Н. Трудовое право России: Учебник / К.Н. Гусов, В.Н. Толкунова. – М. : Изд-во Проспект, 2004. – 492с.

Секція 4. Соціологія.

Соціокультурна трансформація в сучасній соціологічній науці

Блохин В. Н., старший преподаватель,
кафедра истории и педагогики

Белорусская государственная сельскохозяйственная академия

ТРАНСФОРМАЦИЯ ЛИЧНОСТИ И ОБРАЗА ЖИЗНИ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНЫХ ГОРОДОВ

Глобализация развивается на протяжении нескольких столетий через развитие населенных пунктов и появление между ними транспортных, миграционных и торговых взаимосвязей. Однако с конца XX века темпы развития глобализационных процессов стали особенно стремительными. Причинами быстрого развития глобализации являются новые возможности и конкуренция. Данные факторы преобразуют предпринимательство и работников по всей планете, а они, в свою очередь, изменяют города, где это предпринимательство и работники концентрируются.

Начало XXI века стало временем расцвета больших городов: агломерации, мегаполисы, сверхгорода, альфа-города превратились в главных игроков в мире большой политики, бизнеса, культуры, науки. Усилению роли крупнейших городов способствует ряд факторов, имеющих различное происхождение и причины возникновения: географические, исторические, политические. Актуальность изучения проблем и специфики крупнейших городов определяется, с одной стороны, растущей ролью городов в общемировом масштабе, а с другой – крайней сложностью и слабой управляемостью социокультурными процессами, происходящими в данных системах [2, с. 17].

Специфика современного этапа – распространение и рост значения информационных технологий и связанное с этим увеличение мобильности и ликвидности капитала. Крупные города превратились в стратегические центры привлечения глобального капитала и инвестиций, а также они оказывают ключевое влияние на международное

движении трудовых ресурсов, что формирует интернациональные общности и идентичности. В этом контексте города выступают в роли места, где возникает новый тип политической деятельности, а также совокупность новых культурных движений.

Статистика Организации Объединенных Наций доказывает, что в условиях постоянного роста абсолютного числа городов, все большее количество населения планеты аккумулируется крупными мегаполисами и агломерациями.

Термин «глобальный город» появился достаточно недавно, в 1990-е годы, в работах профессора социологии Чикагского университета Саскии Сассен.

Важнейшим условием возникновения глобального города является иммиграция, то есть свобода перемещения, смены места жительства. Такая возможность стала естественным явлением в крупных городах, где концентрируется большинство иммигрантов.

Глобальный город формируется как пространство, включающее иммигрантские трудовые ресурсы и глобальный капитал. В таких городах развиваются основные международные экономические и политические процессы [3, с. 131].

Особенности урбанизированного стиля жизни детерминированы двумя группами факторов – социально-экологическими и социально-экономическими.

Социально-экологические характеристики урбанистических условий жизни представляют город как специфическую, искусственную среду обитания человека, кардинально отличную от сельских условий.

Искусственная, материально-вещественная среда и чрезвычайно высокая степень концентрации населения, занятого «неприродным» трудом, определяет образ и стиль жизни горожанина. Усложнение и развитие производства ведет к повышению требований к компетенциям и профессионализму работников, их уровню образования, квалификации. Большой выбор сфер занятости предоставляет потенциальную возможность для более универсального, в сравнении с сельской местностью, развития личности. Отход от земли и аграрного сектора приводит к возникновению развитой сферы услуг. В то же время, наличие доступа к разнообразным культурным образцам и информации предоставляет возможность развития духовной сферы.

В условиях глобальных городов преобладает анонимное общение, так как разрушаются соседские, а часто и родственные связи. Так, ведущее значение приобретает необходимость регулирования жизнедеятельности на основе внешних по отношению к личности социальных норм. Эта тенденция находит отражение в доминировании функциональной и ролевой структуры деятельности, что минимизирует значение существующих личностных связей.

Высокая плотность населения в мегаполисах и агломерациях не означает решения проблемы разобщенности между социальными группами населения, т.е. не происходит перехода к коллективности качественно нового типа. Пространственная близость людей является вынужденной, поэтому единство оказывается в реальности мнимым. В таких условиях, возникает скорее разобщенность людей, которую не удастся преодолеть даже благодаря развитию средств массовой коммуникации и транспортной инфраструктуры. Горожане живут рядом, но одновременно они очень далеки друг от друга – социальное разобщение принимает невиданные масштабы, что связано с разностью социальных интересов и приоритетов.

Одной из проблем глобальных городов является духовная отсталость, что в прошлом было характерно, прежде всего, для деревни. В городских условиях духовная деградация принимает иные формы и выражения – это доминирование массовой культуры, разрушение установок на высокие, истинно духовные ценности, происходит стандартизация и универсализация потребностей и вкусов.

Таким образом, социокультурная бедность и ограниченность в развитии личности воспроизводится не только в деревнях, но и в глобальных городах. Различаются лишь формы и образцы этой ограниченности. Причину социокультурной деградации часто связывают с особенностями городских социально-экономических отношений.

В условиях городов возникает противоречие между социально-биологическими потребностями людей и многочисленными искусственными условиями городской среды.

Часто ухудшается здоровье и физическое состояние горожан, по причине оторванности, изолированности от природы. Огромный вред здоровью и психологическому состоянию наносит загрязнение воздуха, воды, постоянный шум, чрезвычайно быстрый ритм жизни, что является причиной постоянных стрессов и депрессии. Очевидно, что адаптационные возможности человека не безграничны и в условиях глобальных городов защитные механизмы человека работают на пределе возможностей [1].

Таким образом, жители глобальных городов в условиях развивающейся глобализации утратили большинство традиционных связей и ценностей, произошли кардинальные мировоззренческие трансформации. В многочисленном городском сообществе человек часто ощущает себя одиноким, даже являясь членом огромной общности; у горожан всё чаще отсутствуют четкие убеждения, которыми они могли бы делиться с другими людьми. На место традиционных ценностей и образцов поведения пришли идеологические штампы, создаваемые массовой культурой и СМИ.

Список использованных источников

1. Бахутина Е.С., Литвинова О.Б. Психотравмирующие факторы мегаполиса / Е.С. Бахутина, О.Б. Литвинова – Сб. материалов научно-практической конференции «Психологическая безопасность: личность в мегаполисе». – 22 декабря 2011 г. – М., МСПП. – 120 с.
2. Глобальный город: теория и реальность / под. ред. Н.А. Слуки. – М.: «Аквалион», 2007. – 243 с.
3. Туров И.С. Городской образ жизни: теоретический аспект / И.С. Туров // СОЦИС. 1995. – № 1. – С. 131-134.

Захаренко Т. А., старший преподаватель

Белорусская государственная сельскохозяйственная академия

АНАЛИЗ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ПОНЯТИЯ МЕЖЭТНИЧЕСКИЙ КОНФЛИКТ

Последние два-три десятилетия, благодаря процессу интернационализации, образовательную среду можно определить через понятие «культурная мозаика». И эта тенденция продолжает набирать обороты. Но вместе с тем, несмотря на все преимущества культурного многообразия, социальные институты сталкиваются с серьезными проблемами в сфере взаимоотношений и взаимодействий различных культурных групп, несомненно, межэтнический конфликт является неприятной реалией современного общества. Что касается терминологии, то с нашей точки зрения, в основе межэтнического конфликта обязательно лежит разница между группами/подгруппами индивидуумов по национальному, этническому, расовому признаку. В современной научной литературе межэтнические конфликты, как правило, интерпретируются либо как результат неэффективной межкультурной коммуникации, где различия в способах взаимодействия и интерпретации приводят к несовпадению атрибуции неких событий; либо как продукт межгрупповой динамики, в смысле взаимоотношения лиц, принадлежащих к различным подгруппам (независимо от этнической принадлежности как таковой), и редко с обеих позиций одновременно, несмотря на то, что это кажется очевидным. Попробуем проанализировать межэтнический конфликт как результат совместного влияния и групповых, и культурологических процессов.

Исследования в области межкультурной коммуникации пытаются выделить факторы, которые влияют на взаимодействие между членами различных культурных групп. Так с точки зрения информационного подхода (information-seeking), основным препятствием для общения с другими культурами является простая нехватка информации. Если бы мы понимали особенности другой культуры, коммуникация шла бы гораздо легче.

Но требовать, например, от педагога определенного уровня понимания культуры каждого студента, представляется невозможным и даже в какой-то степени бесполезным, так как сегодня за одной партой сидит туркмен и казашка, а в следующем году юноша из Польши и девушка из Армении.

Если рассматривать межэтнические конфликты с позиции групповой динамики, то стоит упомянуть теорию конкуренции Sherif. Этот подход предполагает, что большая часть внутригрупповых конфликтов в своей основе имеют отношения конкуренции за ресурсы. Если интересы членов группы находятся в зоне конкуренции, соперничества, то конфликт неизбежен, и, наоборот, гармония интересов есть прививка от напряженности в межличностных отношениях [1, с. 433]. По данным Sherif, когда точкой отсчета при взаимодействии является групповая идентификация, то участники относятся друг к другу как представители различных групп; когда точкой отсчета является личная идентичность, то здесь проявляется уровень близких и дружеских отношений. «Гипотеза контакта» Олпорта утверждает, что снижению межгрупповой предвзятости способствует равный статус членов группы, наличие общей цели. Кук добавляет некоторые условия, а именно – ситуация групповой коммуникации должна поощрять межличностное, а не межгрупповое взаимодействие, а нормы группы должны содействовать групповому равенству.

Одним из значимых шагов в направлении разрешения проблемы межэтнической напряженности является теория Sarbaugh, который концептуализирует культурные различия не столько в противоположных характеристиках, а как степень различия в рамках одного континуума. Например, по шкале индивидуализм/коллективизм, культуры разделяются по степени приоритета личных потребностей над групповыми и, наоборот. Так, в индивидуалистической культуре большое внимание уделяется способности индивида контролировать непосредственное окружение, самостоятельно ставить задачи и цели. В противоположность этому, в коллективистских культурах подчеркивается значимость групповой преданности. Взятые вместе, эти измерения создают рамки, в которых культурные различия могут быть поняты. Подход к ситуации культурного разнообразия на основе описанных выше рамок обеспечивает управляемую основу для описания (и, возможно, предсказания) поведенческих различий, понимания того, как эти различия влияют на динамику взаимодействия в кросс-культурной среде.

По мнению Толстиковой С.Н., Конфликт есть одна из стадий межэтнической напряженности, наряду со спорами, противоречиями и любыми другими межэтническими проблемами. Большинство межэтнических конфликтов носит социокультурный характер, например, различия в языке, религии, нормах, ценностях, обычаях, традициях, стереотипах, национальных символах, способах мышления и поведения и т.д. Конфликт ценностей относится к числу наиболее сложно разрешимых. Национально-этнические стереотипы усваиваются человеком с детства и впоследствии функционируют преимущественно на подсознательном уровне. Поэтому для этнических конфликтов свойственны такие особенности бессознательного поведения, как эмоциогенность, алогичность, символизм и слабая обоснованность рациональными доводами совершаемых действий [2, с. 97]. С точки зрения А.Я. Анцупова и А.И. Шипилова, межэтнический конфликт способен проникать во все другие виды конфликтов, захватывая конфликтные ситуации, сформировавшиеся по другим линиям социального взаимодействия [1, с. 320]. Деление на «чужих» и «своих» свойственно любому социальному конфликту.

Таким образом, естественным будет рассматривать межэтнический конфликт, как пример конфликта, возникающего из очевидных культурных различий. Тем не менее, культурные факторы, безусловно, актуальны, однако, недостаточны для объяснения антагонизма, возможного между группами или внутри группы, для этого стоит вспомнить примеры благополучно функционирующих неоднородных в этническом плане групп.

Список использованных источников

1. Анцупов А.Я. Конфликтология: Учебник для вузов. – М.: ЮНИТИ, 2002. – 551 с.
2. Савченко И.А. Трансформации культурной идентичности в мультикультурном сообществе / И.А. Савченко // Личность. Культура. Общество. – 2009. – Т.11. Вып. 3 (50). – С. 430–439.

Курыло О. В., магистр психологических наук,
старший преподаватель кафедры истории и педагогики

Учреждение образования
«Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»

СЕМЬЯ КАК ФАКТОР СОЦИАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ

Социализация осуществляется под воздействием многих факторов, среди которых решающую роль играет социальная среда. Она располагает огромными возможностями социального влияния, не всегда согласующимися с общими целями и задачами, хотя в определенной степени способными совпадать. Одним из важнейших факторов, влияющих на социализацию личности, является семья.

В социологическом словаре под семьей понимается группа лиц, живущих вместе на одной жилой площади, ведущих совместное хозяйство и находящихся в отношении родства, брака. Семья – это ячейка общества, первичная социальная группа, в которой существуют свои традиции, ценностные ориентиры, нормы, а также развивается новая личность (ребенок). Именно семья определяет направленность процесса развития личности. Она является связующим звеном между ребенком и другими социальными реалиями и до определенного времени – чуть ли не единственным интерпретатором господствующих в различных социальных структурах ценностей, с которыми ребенок столкнется в будущем. Именно семья задает «образ мира», в котором предстоит жить ребенку. Во многом будущее личности человека определяется в семье, так как от взаимоотношений родителей, их личностных особенностей, поведения и условий воспитания зависит развитие ребенка, его талантов, склонностей, способностей, типа будущего поведения. Ребенок выходит из семьи с уже сформировавшейся структурой ценностей, образцов поведения, самосознанием. Дальнейшая социализация молодого человека будет проходить с учетом результатов первичной социализации (семейной).

Семейные условия, включая социальное положение, род занятий, материальный уровень и уровень образования родителей, в значительной мере предопределяют жизненный путь ребенка. Кроме сознательного, целенаправленного воспитания на ребенка воздействует вся внутрисемейная атмосфера. Поэтому очень важно чтобы он развивался в дружной, любящей семье, где будет чувствовать себя нужным и счастливым.

В подростковый период между родителями и детьми обостряются конфликты «поколений», связанные, прежде всего, с возрастной дистанцией. Для современного мира характерно, что он принимает факт разрыва между поколениями, ожидая, что каждое поколение будет жить в мире с иной технологией. Так, у молодых людей возникает общность такого опыта, которого никогда не было и не будет у родителей. И наоборот, старшее поколение никогда не увидит в жизни молодых людей повторения своего беспрецедентного опыта перемен, сменяющих друг друга.

Культура семьи проявляется во взаимоотношениях родителей и детей, характер которых изменяется при вхождении ребенка в подростковую субкультуру, вследствие чего можно определить три модели отношений [1, с. 356].

1. Семьи, в которых очень близкие, дружеские отношения между родителями и детьми. Эта атмосфера благоприятна для всех членов семьи, так как родители имеют возможность оказывать влияние на все сферы жизни сына или дочери. В таких семьях родители прислушиваются к мнению детей в вопросах современной музыки, моды и т. д. А дети – к мнению близких в других, более существенных, вопросах. Подростки, воспитывающиеся в таких семьях, как правило, активны, дружелюбны, независимы.

2. Семьи, где царит доброжелательная атмосфера. Родители следят за развитием детей, интересуются их жизнью, пытаются оказать влияние в силу собственных

культурных возможностей. В этих семьях бывают конфликты, но они открыты и сразу же разрешаются. От родителей здесь ничего не скрывают, им верят. В таких семьях существует определенная дистанция между старшими и младшими. Дети растут обычно вежливыми, приветливыми, уступчивыми, послушными. Редко заявляют о своей независимости.

3. Большая группа семей, где родители уделяют достаточное внимание учебе детей, их быту, но этим и ограничиваются. У этих ребят есть все необходимое для жизни: одежда, аудио-, видеотехника и т. д. Родители пренебрегают увлечениями детей, а это создает определенный барьер между ними. Девиз у таких родителей: «Не хуже других».

Проблемы современной семьи относятся к числу наиболее важных и актуальных. Идет речь об утрате национальных традиций семейного воспитания: ослабляется роль родителей в воспитании. Это происходит в силу трудовой занятости, перегруженности бытовыми проблемами, потери нравственных ориентиров, переоценки ценностей, а нередко неумения и нежелания заниматься с детьми. Отношение к семье в ходе взросления меняется. В процессе социализации группа ровесников в значительной степени «замещает» родителей. Перенос центра социализации из семьи в группу ровесников приводит к ослаблению эмоциональных связей с родителями. Вследствие этого происходит отчуждение подростковой и взрослой субкультур.

Все это связано с происходящей в последнее время деформацией внутрисемейных отношений. Современная семья находится в кризисе. И причинами этого кризиса, если рассматривать в широком плане, являются общие глобальные социальные изменения, рост мобильности населения, урбанизация и другие, которые ведут за собой расшатывание «семейных устоев».

За последнее десятилетие еще больше обострились проблемы социального сиротства, увеличилось количество детей, брошенных родителями или отобранных у них по закону. Растет число детей, убегающих из семей вследствие жестокого обращения с ними или отсутствия взаимопонимания. Все больше появляется малолетних бомжей, бродяг, растет и подростковая преступность [2, с. 182].

Без преувеличения можно сказать, что происходит катастрофический рост разводов. Возможности для полноценного развития и образования детей в таких семьях ухудшаются.

Возрастает количество неблагополучных семей (дети воспитываются в неполных, малообеспеченных, безработных, криминальных, безразличных к воспитанию детей семьях). А чем ниже социальный статус семьи, тем скорее дети оказываются вне сферы ее воздействия, во всяком случае, воспитательного.

Таким образом, решающую роль в формировании культуры личности играет семья. Она имеет особое значение в формировании эмоционального мира, самосознания и нравственных устоев личности ребенка, так как родители должны подготавливать своих детей к взрослой жизни, и каждый делает это в соответствии со своими идеалами.

Список использованных источников

1. Андриенко, Е. В. Социальная психология: учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений. – М., 2003. – 544 с.
2. Мудрик, А. В. Социальная педагогика: Учеб. для студ. пед. вузов / Под ред. В. А. Сластенина. – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Издательский центр «Академия», 2000. – 200 с.

Піменова О. О., к.соц.н., доц., кафедри філософії, політології та права
Луцький національний технічний університет

СВОБОДА ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ СОЦІОЛОГІЇ

Проблема свободи є однією із провідних тем аналізу у соціогуманітарних науках. Необхідно відзначити, що особливо гостро питання свободи постає на пострадянському просторі, в тому числі в українському суспільстві. Адже зміни, що сьогодні відбуваються, з

необхідністю викликають переосмислення буттєвих питань у житті як окремої особистості, так і суспільства в цілому. Найбільш помітним серед таких змін є процес демократизації, який охопив значну частину геополітичного простору колишнього Радянського Союзу. Можна стверджувати, що сутнісною характеристикою суспільства, яке було під довготривалим тиском командно-адміністративної системи, є прагнення перетворити як соціальне, так і індивідуально-особисте життя на основах вільного самоформування, самовизначення, самоактуалізації. У зв'язку з цим актуального значення набуває проблема свободи особистості та необхідність дослідження цієї проблеми, в тому числі в межах соціологічної науки.

Дослідження проблеми свободи у сучасному соціологічному полі спрямоване на вивчення та аналіз різноманітних питань. Серед них такі, як визначення місця свободи у структурі ціннісних орієнтацій людей, які відрізняються соціальним статусом, освітнім рівнем, демографічними характеристиками, місцем проживання. У фокусі уваги соціологів знаходяться також фактори формування особистісної свободи, серед яких виокремлюють політичну ситуацію, соціальне середовище; зв'язок свободи із змінними соціальної стратифікації сучасного суспільства; моделі формування соціального типу поведінки стосовно свободи (лідерство, інноваційна поведінка, конформізм); відмінності між ідеальним розумінням свободи та її реальним здійсненням у житті людей; причини, що викликають небажання або неможливість реалізувати особистісну свободу за умов суспільства, що трансформується.

Отже, дослідження феномену свободи у сучасній соціології є одним із перспективних та актуальних напрямків. Підкреслимо, що аналіз свободи у соціологічному полі вимагає врахування сутнісних характеристик цього феномену. Трансформаційні зміни, що відбуваються у нашому суспільстві (розбудова інституту демократії, формування елітаристської моделі соціального устрою тощо) поставили перед соціологією завдання щодо вивчення механізмів, які забезпечують актуалізацію свободи як найважливішої цінності особистості та суспільства в цілому. Це добре усвідомлюють сучасні соціологи, стверджуючи, що «сама соціологія в часи великих змін здатна серйозно збагатити накопичене наукове знання про цей феномен і зайняти достойне місце серед наук, які вивчають свободу» [1, с.7]

Список використаних джерел

1. Шабанова М. Социология свободы: трансформирующееся общество Отв. ред. Т.И. Заславская. – М.: Московский общественный научный фонд, 2000. – 315с.

Матеріали міжвузівського «Круглого столу» на тему: «Соціосфера в сучасному світі: актуальні проблеми і аспекти гуманітарного знання». – Луцьк, ЛНТУ, 2017. – Вип. 3. – 52 с.

Враховуючи свободу наукової творчості, редколегія приймає до друку публікації та статті і тих авторів, думки яких не в усьому поділяє.

Тексти тез доповідей представлено у авторській редакції. Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність посилань, достовірність матеріалів несуть автори публікацій. Передрук і відтворення опублікованих у збірнику матеріалів будь-яким способом дозволяється тільки при посиланні на «Матеріали міжвузівського «Круглого столу» на тему: «Соціосфера в сучасному світі: актуальні проблеми і аспекти гуманітарного знання». – Луцьк, ЛНТУ, 2017. –Вип. 3. – 48 с.

Редакційна колегія залишає за собою право редагувати та скорочувати текст.

Комп'ютерний набір і верстка: О. Сільвестрова

Редактор: О. Ситник